

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА**

Випуск 27-28

(липень – грудень 2012 р.)

Київ – 2013

УДК 341:061.1ЄС

ББК 67.412(4)

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

За загальною редакцією В. О. Зайчука,
Керівника Апарату Верховної Ради України,
академіка НАПН України

Р45 **Реферативний** огляд європейського права / За заг. ред. В. О. Зайчука.
– Вип. 27-28. – К., 2013. – 101 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» підготовлено Інститутом законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського Суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

ББК 67.412(4)

РЕЗЮМЕ ЗБІРНИКА

У першому розділі огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. Зокрема, у другому півріччі 2012 року увагу Ради Європи було зосереджено на питаннях демократизації виборів, окремих аспектах прав людини у контексті зовнішньої політики та судових процедур у сімейних справах, ролі неурядових організацій у боротьбі з нетерпимістю, расизмом та ксенофобією тощо.

Серед новел законодавства Європейського Союзу, що його огляду присвячено другий розділ, варто назвати, зокрема поширення сфери дії операцій ЄБРР на держави Південно-Східного Середземномор'я, врегулювання доступу до та збереження наукової інформації, а також застосування схем узагальнених тарифних преференцій.

Третій розділ збірника присвячено судовій практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. За липень – грудень 2012 року Європейський суд з прав людини ухвалив 12 рішень за скаргами громадян України на порушення прав на справедливий судовий розгляд, що здебільшого стосувалися невиконання рішень національних судів та затягування судових розглядів у національних судах. Загалом за 2012 рік Європейський суд розглянув 38 рішень за скаргами громадян України (для порівняння: в 2011 р. – 71; у 2010 р. – 109, у 2009 р. – 126, у 2008 р. – 110, у 2007 р. – 108).

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно кризової ситуації у Греції та можливих варіантів її вирішення, відновлення на посаді колишнього Президента Румунії Т. Бесеску, забезпечення прав людей з особливими потребами.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ.....	10
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ	12
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ.....	12
<i>Резолюція 1897 (2012) від 2 жовтня 2012 р. «Демократизація виборів»</i>	<i>12</i>
<i>Резолюція 1898 (2012) від 2 жовтня 2012 р. «Політичні партії та представленість жінок у політиці»</i>	<i>18</i>
<i>Резолюція 1900 (2012) від 3 жовтня 2012 р. «Визначення політичного в'язня».....</i>	<i>19</i>
<i>Резолюція 1901 (2012) від 3 жовтня 2012 р. «Права людини та зовнішня політика»</i>	<i>21</i>
<i>Резолюція 1903 (2012) від 4 жовтня 2012 р. «Кодекс поведінки членів Парламентської асамблеї: рекомендована норма чи основний обов'язок?».....</i>	<i>22</i>
<i>Резолюція 1904 (2012) від 4 жовтня 2012 р. «Право на вільний вибір освіти в Європі».....</i>	<i>23</i>
<i>Резолюція 1905 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Відновлення соціальної справедливості шляхом оподаткування фінансових операцій»</i>	<i>24</i>
<i>Резолюція 1906 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Консолідація та міжнародна відкритість Європейського простору вищої освіти»</i>	<i>25</i>
<i>Резолюція 1907 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Управління вищими навчальними закладами у Європейському просторі вищої освіти».....</i>	<i>26</i>
<i>Резолюція 1908 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Права людини та суди у сімейних справах»</i>	<i>28</i>
<i>Резолюція 1909 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Міждержавне усиновлення: забезпечення дотримання найкращих інтересів дитини»</i>	<i>29</i>
<i>Резолюція 1910 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Роль НУО в боротьбі з нетерпимістю, расизмом та ксенофобією»</i>	<i>30</i>
<i>Резолюція 1911 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Статус голів політичних груп у комітетах (Стаття 18.5 Регламенту Асамблеї)»</i>	<i>31</i>

<i>Рекомендація 2004 (2012) від 3 жовтня 2012 р. «Права людини та зовнішня політика»</i>	<i>32</i>
<i>Рекомендація 2005 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Консолідація та міжнародна відкритість Європейського простору вищої освіти»</i>	<i>33</i>
II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	34
<i>Директива 2012/18/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про контроль над небезпеками виникнення масштабних аварій, включаючи небезпечні речовини, що вносить зміни та у подальшому скасовує Директиву Ради 96/82/ЄС</i>	<i>34</i>
<i>Директива 2012/19/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про спрацьоване електричне та електронне обладнання (СЕЕО).....</i>	<i>34</i>
<i>Рішення № 602/2012/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про внесення змін до Угоди про створення Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), що поширюють географічну сферу дії операцій ЄБРР на Південно-Східне Середземномор'я</i>	<i>35</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 649/2012 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року стосовно експорту та імпорту небезпечних хімічних речовин (оновлена версія)</i>	<i>35</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 650/2012 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про юрисдикцію, застосовне право, визнання і виконання рішень та схвалення і виконання автентичних документів у справах про успадковування, а також про запровадження Європейського сертифікату правонаступництва</i>	<i>36</i>
<i>Рекомендація Комісії від 17 липня 2012 року про доступ до та збереження наукової інформації (2012/417/Євросоюз).....</i>	<i>37</i>
<i>Рішення Комісії від 17 вересня 2012 року про Євростат (2012/504/Євросоюз)</i>	<i>38</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 978/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про застосування схеми узагальнених тарифних преференцій та скасування Регламенту Ради (ЄС) № 732/2008.....</i>	<i>39</i>
<i>Рішення № 994/2012/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року, що запроваджує механізм</i>	

обміну інформацією стосовно міжурядових угод між державами-членами і третіми країнами у сфері енергетики..	40
Директива 2012/27/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, що вносить зміни до Директив 2009/125/ЄС і 2010/30/Євросоюз та скасовує Директиви 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС	40
Директива 2012/28/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про окремі дозволені види використання «творів-сиріт»	41
Директива 2012/29/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року, що запроваджує мінімальні стандарти щодо прав, підтримки і захисту потерпілих від злочинів, а також замінює Рамкове Рішення Ради 2001/220/ЮВС.....	42
Директива 2012/30/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про координацію заходів безпеки, яких, для захисту інтересів членів та інших сторін, вимагають держави-члени товариств у значенні Статті 54 (2) Договору про функціонування Європейського Союзу, стосовно створення товариств з обмеженою відповідальністю та підтримання і зміни їх капіталу з огляду на надання таким заходам безпеки еквівалентності (оновлена версія)	43
Регламент (Євросоюз) № 1024/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про адміністративне співробітництво через Інформаційну систему внутрішнього ринку та скасування Рішення Комісії 2008/49/ЄС («Регламент ІВР»)	44
Регламент (Євросоюз) № 1025/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про європейську стандартизацію, що вносить зміни до Директив Ради 89/686/ЄЕС і 93/15/ЄЕС та Директив 94/9/ЄС, 94/25/ЄС, 95/16/ЄС, 97/23/ЄС, 98/34/ЄС, 2004/22/ЄС, 2007/23/ЄС, 2009/23/ЄС і 2009/105/ЄС Європейського Парламенту та Ради і скасовує Рішення Ради 87/95/ЄЕС і Рішення № 1673/2006/ЄС Європейського Парламенту та Ради.....	45
Директива 2012/34/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року, що запроваджує єдину європейську залізничну зону (оновлена версія).....	46

<i>Рішення № 1093/2012/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року про Європейський рік громадян (2013).....</i>	<i>46</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 1151/2012 Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року про схеми якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів.....</i>	<i>47</i>
<i>Рекомендація Комісії від 6 грудня 2012 року стосовно заходів, спрямованих на заохочення третіх країн до застосовування мінімальних стандартів належного управління у податкових справах (2012/771/Євросоюз)</i>	<i>48</i>
<i>Рекомендація Комісії від 6 грудня 2012 року про агресивне податкове планування (2012/772/Євросоюз).....</i>	<i>49</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 1215/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (оновлена версія).....</i>	<i>49</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 1219/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року, що запроваджує заходи перехідного характеру для двосторонніх інвестиційних угод між державами-членами і третіми країнами</i>	<i>50</i>
<i>Регламент (Євросоюз) № 1257/2012 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2012 року, що впроваджує посилену співпрацю у сфері створення уніфікованого патентного захисту.....</i>	<i>51</i>
<i>Регламент Ради (Євросоюз) № 1260 від 17 грудня 2012 року, що впроваджує посилену співпрацю у сфері створення уніфікованого патентного захисту щодо застосовних заходів із забезпечення перекладу.....</i>	<i>51</i>
<i>Регламент Ради (Євросоюз) № 1272/2012 від 20 грудня 2012 року про перехід від Шенгенської інформаційної системи (ШІС I+) до Шенгенської інформаційної системи другого покоління (ШІС II) (оновлена версія)</i>	<i>52</i>
<i>Регламент Ради (Євросоюз) № 1273/2012 від 20 грудня 2012 року про перехід від Шенгенської інформаційної системи (ШІС I+) до Шенгенської інформаційної системи другого покоління (ШІС II) (оновлена версія)</i>	<i>53</i>
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	54

<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ЛУЦЕНКО проти України» від 3 липня 2012 р. (заява № 6492/11).....</i>	<i>54</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ГЛОБА проти України» від 5 липня 2012 р. (заява № 15729/07).....</i>	<i>56</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ГОЛОВАНЬ проти України» від 5 липня 2012 р. (заява № 41716/06).....</i>	<i>59</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «АЛЕКСАХІН проти України» від 19 липня 2012 р. (заява № 31939/06).....</i>	<i>61</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ВАСИЛЬ ІВАЩЕНКО проти України» від 26 липня 2012 р. (заява № 760/03).....</i>	<i>64</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «САВИЦЬКИЙ проти України» від 26 липня 2012 р. (заява № 38773/05).....</i>	<i>68</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «МУТА проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 37246/06).....</i>	<i>72</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ПРИНДА проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 10904/05).....</i>	<i>76</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ШАПОВАЛОВ проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 45835/05).....</i>	<i>78</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ЮР'ЄВА ТА ЮР'ЄВ проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 3431/03).....</i>	<i>81</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ТІТАРЕНКО проти України» від 20 вересня 2012 р. (Остаточне рішення від 20 грудня 2012 р., заява № 31720/02)</i>	<i>84</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ФЕДОРЧЕНКО ТА ЛОЗЕНКО проти України» від 20 вересня 2012 р. (Остаточне рішення від 20 грудня 2012 р., заява № 387/03).....</i>	<i>88</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА	91
<i>Суд Румунії ухвалив рішення про відновлення Т. Бесеску на посаді президента</i>	<i>91</i>
<i>Звіт «трійки» щодо Греції можуть подати після голосування у США.....</i>	<i>92</i>

<i>Екологічні неурядові організації виступили з критикою діяльності Європейського агентства хімічних речовин щодо виконання Регламенту REACH</i>	<i>93</i>
<i>Проблеми людей з особливими потребами на рівні ЄС: фінансове забезпечення.....</i>	<i>94</i>
<i>ЄС очікує «рішучих дій» від України</i>	<i>96</i>
<i>На саміті ЄС обговорювалося майбутнє єврозони та створення Європейського банківського союзу.....</i>	<i>97</i>

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

Договір ЄС – Договір про заснування Європейського Співтовариства.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський суд – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з п'яти інституцій (разом із Радою, Комісією, Судом та Рахунковою палатою) Європейського Співтовариства. Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄПБО – Європейська політика безпеки та оборони.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС).

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія (Європейська Комісія) – одна з п'яти інституцій Європейського Співтовариства.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з п'яти інституцій Європейського Співтовариства.

РЄ – Рада Європи.

СЗБП – Спільна зовнішня та безпекова політика («другий стовп» Європейського Союзу).

СОТ – Світова організація торгівлі.

Суд ЄС – Суд Європейських Співтовариств. Одна з п'яти інституцій Європейського Співтовариства.

«Тройка» (ЄС) – складається з держави-члена, яка головує в Раді, держави-члена, яка головувала попередні шість місяців та держави-члена, яка головуватиме наступні шість місяців. Термін походить від назви старовинної руської запряжки з трьох коней.

ЮВС – співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ (ЮВС) (Частина VI Договору ЄС), що разом з Європейськими Співтовариствами й спільною зовнішньою та безпековою політикою (СЗБП) є одним із «трьох стовпів» підвалин «архітектури» об'єднаної Європи, визначених Договором ЄС. Основною метою співпраці у сфері ЮВС є практичне втілення принципу вільного пересування осіб.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 1897 (2012) від 2 жовтня 2012 р. «Демократизація виборів»

Resolution 1897 (2012) Ensuring greater democracy in elections

Парламентська асамблея знову підкреслює, що демократичні вибори є вирішальними для гарантії того, щоб виконати волю народу, коли йдеться про формування законодавчого корпусу та обрання тих, хто керує державою на всіх рівнях. ПАРЄ нагадує у цьому відношенні про свою Резолюцію 1705 (2010) щодо виборчого порога та інших аспектів виборчих систем, що мають вплив на представництво парламентів у державах – членах Ради Європи та про Резолюцію 1706 (2010) «Збільшення представництва жінок у політиці через виборчі системи».

Асамблея відзначає, що в той період, коли громадяни, здається, мають все менше довіри до демократичних представницьких установ, дедалі важливішим є посилення демократичного характеру виборів та зв'язку між волевиявленням народу та ефективними результатами голосування.

Через десять років після розробки Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеціанською Комісією) Кодексу належної поведінки у виборчому процесі за ініціативою Асамблеї законодавство та практика виборів зазнали значного покращення у більшості держав – членів Ради Європи. Тим не менше, звіти про спостереження за виборами, складені Асамблеєю, часто виявляють невідповідності, що свідчать про необхідність знайти відповідь на головний виклик – проведені вибори мають бути «вільними і неупередженими».

Якщо в більшості держав-членів національне виборче законодавство має належну базу для проведення «вільних та справедливих» виборів, періодичні порушення, що відбуваються, є переважно результатом відсутності політичної волі на найвищому рівні, як правило з боку політичних сил, що знаходяться при владі, наполягати на повному та дієвому застосуванні закону та

забезпеченні рівних умов для кандидатів. Як свідчить практика, сьогодні найсуттєвіші порушення відбуваються найчастіше у передвиборчий період і є, зважаючи на цей факт, більш складними для виявлення.

Грунтуючись на доповідях спостерігачів за виборами та інших наявних у Раді Європи джерелах, Асамблея занепокоєна тим, що окремі порушення під час виборів все ще існують у деяких державах – членах Раді Європи, зокрема, такі як: зловживання адміністративним ресурсом; непрозорість фінансування виборчої кампанії та інші проблеми щодо фінансування політичних партій; нерівність доступу до ЗМІ та їх упередженість; брак незалежності та нейтральності адміністративних органів, що проводять та організують вибори; загрози, тиск, насильство та залякування кандидатів та виборців; вибіркове затримання кандидатів від опозиції та їх прибічників; неточності у виборчих списках, що можуть призвести до фальсифікацій на виборах; обмеження права бути обраним, включаючи занадто жорсткі умови щодо реєстрації кандидатів та політичних партій; купівля голосів, сімейне голосування; вкидання бюлетенів, фальсифікація протоколів результатів виборів та інші порушення під час підрахунку голосів; недієвість скарг та апеляційних процедур.

В той час, як порушення, скоєні в день голосування та під час підрахунку голосів, взагалі частіше зустрічаються в країнах, що мають не такі давні демократичні традиції, то інші, такі, як порушення, пов'язані з фінансуванням виборчих кампаній та політичних партій, з неупередженістю ЗМІ та використанням адміністративного ресурсу, мають місце також у державах-членах т. зв. «старої демократії». У деяких державах-членах серйозні порушення виборчого законодавства стали джерелом нестабільності та політичної кризи та можуть взагалі підірвати «м'яку» безпеку суспільства.

Зважаючи на постійні та неодноразові проблеми, що заважають виборчому процесу, заходи, що мають на меті підвищення демократичного характеру виборів, мають відповідати трьом основним вимогам: заохоченню участі, гарантії прозорості та посиленню контролю.

Унаслідок цього Асамблея запрошує держави – члени Раді Європи:

– заохочувати участь громадян у виборчому процесі, зокрема:

- складати виборчі списки таким чином, щоб до них була вписана найбільша, наскільки це можливо, кількість виборців. Початковий запис має бути автоматичним, виборчі списки мають бути постійними, а використання додаткових списків – надзвичайним. Необхідно було б дієво запобігти багаторазовому голосуванню, не порушуючи, тим не менше, таємницю голосування;

- гарантувати для виборців свободу вибору, поширюючи, наскільки це можливо, політичну пропозицію відповідно до принципів політичного плюралізму. Доцільно скасувати занадто жорсткі умови, що супроводжують реєстрацію кандидатів та політичних партій;

- розкривати списки при пропорційному голосуванні для того, щоб дозволити громадянам, за потреби, обрати окремих депутатів, використовуючи різні списки;

- посилити т. зв. внутрішню демократію у партіях через прийняття відповідного законодавства, зокрема щодо прозорості фінансування політичних партій та відбору кандидатів на виборах відповідно до Кодексу належної поведінки для політичних партій;

- робити ставку на виборчу систему, яка найкраще віддзеркалює думку народу та політичний склад електорату та найкраще зважає на інші важливі елементи, такі як географічний розподіл, стать або етнічна приналежність;

- запроваджувати у їхньому виборчому законодавстві відповідні механізми для сприяння збалансованому представництву жінок і чоловіків у виборчих органах на всіх рівнях та заохочувати політичні партії запроваджувати внутрішній регламент, стратегії та заходи позитивного характеру, які б сприяли участі жінок та їхньому представництву у політиці;

- сприяти доступу до набуття громадянства, як про це йдеться у Європейській конвенції про громадянство та надавати легально проживаючим мігрантам право голосувати та/або інші можливості для політичної участі, як пропонується в Конвенції про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні;

- пильнувати за тим, щоб концепція виборчої системи та окреслення виборчих округів полегшували ефективну участь меншин у виборчому процесі та сприяли, таким чином, представництву меншин, фактору миру та міжетнічної стабільності;

- гарантувати, що виборчі кампанії будуть відкритими та доступними і сприятимуть проведенню справжньої дискусії, спроможної не тільки зацікавити виборця, але й допомогти йому усвідомити свій вибір. Це потребує, з-поміж іншого, прозорості та плюралізму усіх ЗМІ, а також рівного доступу до них для усіх кандидатів і політичних партій та неупередженості державних ЗМІ. Будь-які норми на національному рівні щодо виборчих кампаній мають відображати справедливий баланс між свободою висловлювання та забезпеченням рівних можливостей;

- вимагати від політичних партій, щоб вони постійно утримувалися від здійснення тиску, насильства та залякування населення, захищаючи виборців та кандидатів від подібних загроз. Це вимагає жорсткого дотримання принципу таємниці голосування та застосування належних запобіжних заходів відповідно до вчинених порушень;

- гарантувати використання всіх можливих заходів для забезпечення доступу до всіх виборчих дільниць;

- дозволяти всім громадянам користуватися своїм правом на голосування за допомогою відкріпних талонів, поштою або через електронні ресурси, за умови, що будуть гарантовані таємниця голосування та безпека виборів;

- сприяти участі громадян, що проживають за кордоном, у виборчому процесі, за умови обмежень законодавчого характеру і пильнуючи при цьому за тим, щоб виборчі дільниці, розгорнуті за кордоном, були відкриті на підставі критеріїв прозорості; гарантувати право голосувати уразливим групам населення (інвалідам, неписемним людям і т. ін.), обладнавши до їхніх потреб виборчі дільниці та пристосувавши відповідним чином виборче обладнання;

- зміцнити загальну демократичну культуру шляхом впровадження Хартії Ради Європи з освіти за демократичне громадянство та освіти з прав людини;

– гарантувати прозорість виборчого процесу, зокрема:

- в організації виборів: останні мають бути організовані незалежними та неупередженими органами, що мало б призвести до узагальнення організації роботи центральних виборчих комісій, переконавшись у тому, що у розпорядження надані ресурси, адекватні для того, щоб дозволити ефективну реєстрацію виборців та організацію проведення виборів. Виборчі комісії повинні діяти прозоро, ефективно та професійно;

- у фінансуванні виборчих кампаній та партій: законодавство у цій сфері є необхідним не тільки для того, щоб регламентувати походження фондів та встановлювати розмір витрат, але також і для того, щоб забезпечити кожному виборцю доступ до інформації стосовно походження і розміру витрат на кампанію та витрат партій. Для того, щоб це законодавство чітко виконувалося, будь-яке порушення має бути покарано відповідною санкцією;

- під час проведення виборів: доцільно простежити за відповідним облаштуванням виборчих дільниць, використанням прозорих урн, наявністю кабін для голосування, публічністю при підрахунку голосів та якісним дотриманням цих норм при голосуванні на дому. Необхідно сприяти присутності національних або міжнародних спостерігачів відповідно до принципів міжнародного спостереження за виборами та до основних положень Венеціанської Комісії щодо міжнародно визнаного статусу спостерігачів за виборами. Національні спостерігачі, включаючи тих, хто представляє громадянське суспільство, мають бути визнаними в усіх державах-членах відповідно до Декларації принципів міжнародного спостереження за виборами, моніторингу, що здійснюється громадськими організаціями (громадський рух) та Кодексом поведінки спостерігача. Процедури акредитації повинні бути простими та легкими для виконання;

– посилити контроль, пильнуючи за впровадженням прозорого та доступного механізму дієвого оскарження для того, щоб покласти край інерції безкарності за порушення, пов'язані з виборами та посилити довіру населення до виборчого процесу. З цією метою, зокрема, доцільно:

- покласти контрольну функцію на суд (незалежно від того, чи суд є спеціалізованим, звичайним або конституційним) щонайменше в останній інстанції, при цьому такий контроль має поширюватися на весь виборчий процес. Система парламентської

перевірки повноважень, яка практикується в багатьох державах, не здається такою, що може гарантувати необхідну неупередженість цього контролю;

- полегшити доступ до правосуддя через спрощені та безкоштовні процедури, що передбачають короткі, але доцільні терміни часу. Виборці мають бути добре поінформованими щодо існуючих процедур оскарження та повинні мати можливість легко отримати необхідні бланки;

- передбачені відповідні санкції на випадок фальсифікацій, будь-яких шахрайських маніпуляцій або підробки даних, пов'язаних із виборами. Ці санкції повинні застосовуватися не тільки до прямих виконавців (які зрідка бувають самими кандидатами), але й до «замовників» таких дій. Громадська думка та міжнародні спостерігачі мають бути поінформовані про накладені санкції.

Нарешті, у світлі досвіду спостереження за виборами, отриманого за останні двадцять років, впродовж яких вона провела спостереження за більше, ніж 140 парламентськими та президентськими виборами за участі майже 1900 її членів, Парламентська асамблея вважає, що настав час посилити синергетику та удосконалити моніторинг спостереження за виборами як у рамках самої Ради Європи, так і у співпраці з іншими спеціалізованими міжнародними організаціями.

Внаслідок цього Асамблея:

– вирішує посилити моніторинг сформульованих у міжнародних доповідях щодо спостереження за виборами рекомендацій у контексті роботи її Комітету з моніторингу, зокрема під час візитів співдоповідачів до відповідних держав та підготовки їхніх доповідей, а також – в інших випадках – щорічної доповіді про діяльність Комітету;

– нагадує у цьому контексті, що співдоповідачі Комітету з моніторингу щодо певної країни мають право брати участь *ex officio* у роботі комісії *ad hoc* для спостереження за виборами в цій країні;

– вирішує посилити синергію з іншими міжнародними організаціями, що мають досвід у виборчій сфері, включаючи і стадію спостереження після виборів з тим, щоб досягти

усвідомлення рекомендацій, сформульованих міжнародною спільнотою та простежити за їх упровадженням;

– вирішує підтримувати проведення регулярних консультацій, що мають на меті посилити взаємодоповнюваність між різними органами Ради Європи, які займаються експертизою у цій сфері, зокрема Парламентською асамблеєю, Європейським судом з прав людини, Венеціанською Комісією та Групою держав проти корупції (ГРЕКО). Для досягнення цієї мети організація володіє надзвичайними ресурсами, що могли б краще використовуватися;

– висловлює свою підтримку Декларації принципів міжнародного спостереження за виборами, моніторингу що здійснюється громадськими організаціями та Кодексу поведінки спостерігача;

– закликає Генерального секретаря Ради Європи продовжити програми допомоги на виборах на середньостроковий та довгостроковий періоди, краще орієнтуючи їх на визначені вище проблеми.

Резолюція 1898 (2012) від 2 жовтня 2012 р. «Політичні партії та представленість жінок у політиці»

Resolution 1898 (2012) Political parties and women's political representation

Асамблея вважає, що політичні партії як основні протагоністи плюралістичної демократії покликані зіграти вирішальну роль у збільшенні представленості жінок у політиці.

Тринадцять держав-членів зробили спробу передбачити у своєму виборчому законодавстві положення, що зобов'язують включати у виборчі списки певну мінімальну частку жінок (законодавчі квоти): Парламентська асамблея неодноразово висловлювалася на підтримку цього заходу, зокрема у Резолюції 1706 (2010) «Виборча система як інструмент підвищення представленості жінок у політичному житті».

У зв'язку з цим Асамблея рекомендує політичним партіям держав-членів та держав – спостерігачів Ради Європи, а також країн, що мають статус «партнера у зміцненні демократії», такі заходи: включити до своїх статутів формальне зобов'язання

забезпечувати гендерну рівність і в повній мірі враховувати гендерну проблематику.

Асамблея закликає держави-члени прийняти законодавство, яке дозволило б партіям вдаватися до позитивної дискримінації для підтримки недопредставленої статі, в тому числі у виборчій сфері; широко оприлюднити Керівні принципи правового регулювання діяльності політичних партій, опубліковані у 2010 р. Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ та Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеціанською Комісією), які містять приклади ефективних форм і методів роботи, а також огляд основних правозахисних документів, що стосуються питання представленості жінок у політиці.

Асамблея також закликає свої політичні групи приділяти підвищену увагу гендерному розподілу при будь-яких призначеннях на посади/виборах, що мають місце всередині відповідних політичних груп, в Асамблеї або в комісіях, з метою досягнення рівної представленості жінок і чоловіків на всіх основних відповідальних посадах.

І, нарешті, нагадуючи про свою Резолюцію 1781 (2010) «Тридцятивідсоткове мінімальне представництво недопредставленої статі в національних делегаціях в Асамблеї», Асамблея пропонує організувати семінар з питань політичної представленості жінок у парламентах держав-членів, у яких рівень представництва жінок не перевищує 10%.

Резолюція 1900 (2012) від 3 жовтня 2012 р. «Визначення політичного в'язня»

Resolution 1900 (2012) The definition of political prisoner

Парламентська асамблея нагадує, що поняття «політичний в'язень» було розроблено в Раді Європи у 2001 р. незалежними експертами Генерального секретаря, яким було доручено оцінити повідомлення про існування політичних в'язнів у Вірменії та Азербайджані в контексті вступу двох цих держав до Організації.

Парламентська асамблея відзначає, що критерії, запропоновані зазначеними експертами, були сформульовані, зокрема, з урахуванням конкретних обставин громадянської війни в Намібії в 1989 р. Вони були застосовані відносно ситуацій у двох цих країнах

під час їх вступу до Ради Європи та до теперішнього часу всебічно не обговорювалися і не були безпосередньо схвалені Парламентською асамблеєю. Асамблея ще раз заявляє, що підтримує ці критерії, сформульовані таким чином:

«Особа, позбавлена особистої свободи, має вважатися “політичним в’язнем”:

а. якщо позбавлення волі було застосоване з порушенням одного з основних прав, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини та Протоколами до неї, зокрема, свободи думки, совісті і релігії, свободи вираження поглядів та інформації, а також свободи зібрань та об’єднань;

б. якщо позбавлення волі було застосоване за явно політичних причин без зв’язку з будь-яким правопорушенням;

с. якщо з політичних мотивів тривалість ув’язнення та його умови явно не відповідають правопорушенню, у скоєнні якого особу підозрювали або визнали винною;

д. якщо з політичних мотивів особа позбавлена волі на дискримінаційній (у порівнянні з іншими особами) основі; або

е. якщо позбавлення волі є результатом очевидно несправедливого судового розгляду, що може бути пов’язаний з політичними мотивами влади»¹.

Особи, позбавлені особистої свободи за вчинення терористичних злочинів, не вважаються політичними в’язнями, якщо судовий розгляд і ухвалення рішення судом за такі злочини були проведені відповідно до норм національного законодавства та Європейської конвенції з прав людини.

У зв’язку з цим Асамблея пропонує компетентним органам усіх держав – членів Ради Європи повторно розглянути всі справи, у яких, можливо, йдеться про політичних в’язнів, із застосуванням перерахованих вище критеріїв і, залежно від результатів, або звільнити таких ув’язнених, або провести повторний судовий розгляд.

¹ SG/inf (2001) 34, пункт 10.

Резолюція 1901 (2012) від 3 жовтня 2012 р. «Права людини та зовнішня політика»

Resolution 1901 (2012) Human rights and foreign policy

Парламентська асамблея визнає роль і багаторічний досвід Ради Європи, яка прагне просувати високі стандарти в галузі прав людини, демократії та верховенства права.

У цьому документі ПАРЄ закликає держави-члени прагнути до гарантування дотримання прав людини в усіх державах-членах як необхідної умови їх закріплення і просування в контексті діалогу із сусідніми країнами, сприяти ефективному виконанню рішень Європейського суду з прав людини шляхом вжиття відповідних заходів до урядів держав, у яких мають місце затримки при їх виконанні, що викликають занепокоєння, як зазначено у Резолюції 1787 (2011) «Виконання рішень Європейського суду з прав людини». Також з метою розповсюдження інформації та знань щодо прав людини Асамблея радить розглянути питання про створення на веб-сайті національних міністерств закордонних справ відповідного розділу, в якому можна було б розміщувати всі дотичні чинні документи й матеріали системи ООН, Ради Європи і, у відповідних випадках, Європейського Союзу.

Крім того, що стосується дипломатичної діяльності, Асамблея наполегливо закликає держави-члени: доручити всім послам систематично доповідати про становище в галузі прав людини в їхніх країнах призначення своїм посольствам, співпрацювати з діючими в країні організаціями громадянського суспільства та правозахисниками.

Посилаючись також на Резолюцію 1773 (2010) «Розвиток парламентської демократії», Асамблея пропонує національним парламентам заохочувати і підтримувати парламентську дипломатію, створювати парламентські комітети та підкомітети з прав людини, що працюватимуть спільно з парламентськими комітетами з міжнародних справ.

Асамблея відзначає створення Європейським Союзом Служби зовнішньої діяльності (EEAS) на чолі з Верховним представником Союзу із закордонних справ і політики безпеки, яка через мережу представництв ЄС підтримує дипломатичні відносини майже з усіма країнами світу.

ПАРЄ також привертає особливу увагу до нещодавнього прийняття Європейським Союзом Стратегічної рамкової програми і плану дій в галузі прав людини і демократії.

Резолюція 1903 (2012) від 4 жовтня 2012 р. «Кодекс поведінки членів Парламентської асамблеї: рекомендована норма чи основний обов'язок?»

Resolution 1903 (2012) Code of conduct of members of the Parliamentary Assembly: good practice or a core duty?

За останні роки Парламентська асамблея неодноразово висловлювала стурбованість з приводу критики на адресу представницької демократії та інституту парламенту, щодо неприйняття громадянами політики та демократичних процедур, а також з приводу втрати віри громадськості в ефективність обраних складів Асамблеї та чесність членів парламенту. У Резолюціях 1547 (2007) «Про стан прав людини та демократії в Європі» та 1746 (2010) «Демократія в Європі: криза і перспективи» Асамблея прагнула прояснити цю «кризу демократії», яка посилилась у результаті фінансово-економічної кризи.

Асамблея прагне зробити свою діяльність та процес прийняття рішень прозорішими, рішуче підтримує культуру плюралізму, проте вважає за необхідне ввести ясні та прозорі процедури регулювання доступу представників груп інтересів до Асамблеї. У цьому контексті вона нагадує про свою Рекомендацію 1908 (2010) «Лобіювання в демократичному суспільстві».

У зв'язку з цим Асамблея розробила правила, спрямовані на запобігання конфлікту інтересів, «кумівства» та, в цілому, будь-яких форм корупції, з якими члени можуть стикнутися при виконанні своїх повноважень, враховуючи при цьому цілі та особливий характер покладених на них обов'язків. У результаті в 2007 р. були прийняті принципи прозорості, а також декларація інтересів членів Асамблеї, 2011 р. був прийнятий кодекс поведінки доповідачів Парламентської асамблеї, а також розроблені спеціальні положення для включення до Керівництва Парламентської асамблеї зі спостереження за виборами.

Кодекс поведінки містить положення, що мають ключове значення для належного функціонування в демократичному

суспільстві асамблеї обраних представників. Загальні принципи, які є невід'ємною частиною Кодексу поведінки, покликані орієнтувати членів Асамблеї щодо того, яку позицію слід зайняти при виникненні складних і незрозумілих ситуацій.

З урахуванням викладених вище міркувань, Асамблея постановляє ввести в дію Кодекс поведінки для членів Парламентської асамблеї, що додається до цієї резолюції.

ПАРЄ також пропонує національним парламентам держав – членів Ради Європи керуватися положеннями цього кодексу поведінки щодо всіх діючих етичних норм і правил поведінки своїх членів та співпрацювати з ГРЕКО в контексті стратегії боротьби з корупцією.

І, нарешті, Асамблея доручає Бюро переглянути керівництво Парламентської асамблеї зі спостереження за виборами у світлі положень новоухваленого кодексу поведінки з метою внесення змін до положень, що стосуються конфлікту інтересів, а також роз'яснення вимог щодо заяв, які повинні робити члени спеціальних комісій.

Резолюція 1904 (2012) від 4 жовтня 2012 р. «Право на вільний вибір освіти в Європі»

Resolution 1904 (2012) The right to freedom of choice in education in Europe

Парламентська асамблея відзначає, що ефективна реалізація права на освіту є необхідною попередньою умовою, що дозволяє всім і кожному в повній мірі розвиватися і виконувати свою роль у суспільстві.

У цьому документі Асамблея рекомендує державам-членам зберігати роль органів державної влади в галузі освіти і забезпечувати доступність державних шкіл у всіх регіонах країни, а також дотримуватися принципу нейтралітету держав і плюралізму у національних системах освіти.

ПАРЄ також рекомендує державам-членам, гарантуючи життєздатність і якість освітніх послуг мережі державних шкіл, забезпечувати достатній рівень фінансування для надання усім дітям можливості отримати передбачену законом освіту в

приватних навчальних закладах у разі недофінансування системи державних шкіл.

Крім того, Асамблея рекомендує державам – членам Ради Європи: якомога швидше проаналізувати ситуацію у зазначеній сфері з тим, щоб визначити, які саме реформи необхідні для ефективного гарантування права на вільний вибір освіти та забезпечення поступового проведення таких реформ на всіх рівнях влади (центральний уряд, регіони та місцеві органи влади), відповідно до повноважень кожного рівня, з метою досягнення в розумні терміни бажаного системного поліпшення з обов'язковим урахуванням бюджетних наслідків.

Резолюція 1905 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Відновлення соціальної справедливості шляхом оподаткування фінансових операцій»

Resolution 1905 (2012) Restoring social justice through a tax on financial transactions

Парламентська асамблея вітає пропозицію Європейської Комісії та Європейського Парламенту, що стосується якомога більш широкого застосування податку на фінансові операції.

Асамблея переконана, що останні пропозиції щодо введення європейського податку на фінансові операції могли б істотно сприяти усуненню прогалів в оподаткуванні та вирішити проблему ухилення від податків у фінансовому секторі, припинити самопосилення та розростання фінансових спекуляцій, поліпшити стан державних фінансів і сприяти відновленню соціальної справедливості за рахунок інноваційного підходу до фінансування та солідарності.

У світлі зазначених цілей Асамблея пропонує Раді ЄС та Європейській Комісії:

– забезпечити, щоб податок на фінансові операції застосовувався комплексним чином до фінансових послуг, продуктів та структур, зокрема до деривативних інструментів та позабіржових операцій;

– встановлювати партнерські відносини з державами, що не входять до ЄС, та відповідними міжнародними організаціями, зокрема, з Організацією економічного співробітництва та розвитку

(ОЕСР) і Міжнародним валютним фондом (МВФ), з метою пошуку спільної платформи для запровадження єдиного податку на фінансові операції;

– застосувати податок на фінансові операції як додатковий інструмент поряд із іншими заходами щодо регулювання фінансових ринків.

ПАРЄ також радить державам-членам обміркувати можливість прийняття відповідних положень з метою виділення значної частини надходжень від податку на фінансові операції на відшкодування шкоди, заподіяної фінансово-економічною кризою, зокрема, на основі пріоритетного фінансування заходів, спрямованих на досягнення стійкого зростання, створення нових робочих місць, задоволення соціальних потреб, глобальної солідарності і, зокрема, надання допомоги з метою розвитку, а також створити механізми застосування та оцінки ефективності податку.

Асамблея пропонує державам – членам Ради Європи взяти на себе принципове зобов'язання ввести податок на фінансові операції та закликає країни, що не входять до ЄС, але є державами – членами та державами – спостерігачами Ради Європи, а також мають статус партнера у зміцненні демократії при Асамблеї, розглянути можливість введення такого податку на основі пропозицій Європейської Комісії та Європейського Парламенту.

Крім того, з метою оптимізації європейських зусиль із впровадження податку на широкий спектр фінансових операцій, Асамблея звертається з проханням до національних парламентів підтримати відповідні заходи Європейського Союзу, співпрацювати з відповідними міжнародними організаціями та сприяти досягненню цієї мети на національному рівні.

Резолюція 1906 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Консолідація та міжнародна відкритість Європейського простору вищої освіти»

Resolution 1906 (2012) The consolidation and international openness of the European Higher Education Area

Парламентська асамблея ще раз заявляє про свою підтримку Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти

(ЄПВО), вважаючи, що останні гарантують стабільний соціальний розвиток на основі знань і наукових досліджень.

У цьому документі Асамблея звертається з проханням до держав – членів Ради Європи продовжувати підтримувати розвиток ЄПВО та забезпечувати послідовне досягнення болонських цілей на всій території ЄПВО; провести необхідні структурні реформи (включаючи перегляд законодавства і національних норм), сприяючи участі в цьому процесі всіх зацікавлених сторін; вжити заходів щодо подальшого зменшення кількості адміністративних бар'єрів, які перешкоджають міжнародній мобільності, зокрема, тих, що перешкоджають видачі віз, дозволів на проживання і роботу.

Крім того, ПАРЄ також закликає держави-члени забезпечити належне визнання у своїх країнах кваліфікацій, отриманих за кордоном завдяки участі в програмі мобільності, створити Європейську кредитно-трансферну систему і вжити заходів щодо підвищення рівня сумісності й порівнянності ступенів та реалізувати програму додатків до диплома «Європас», а також сприяти ефективному застосуванню принципів і положень Спільної Конвенції Ради Європи і ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні 1997 року, та активізувати співпрацю з країнами, які прагнуть приєднатися до неї.

Резолюція 1907 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Управління вищими навчальними закладами у Європейському просторі вищої освіти»

Resolution 1907 (2012) Governance of higher education institutions in the European Higher Education Area

У цьому документі Асамблея нагадує, що право на освіту, гарантоване статтею 2 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, включає право на доступ до вищої освіти, яке захищене також положеннями статті 10.1 переглянутої Європейської соціальної хартії.

Згідно з цілями, викладеними у статті 165 ДФЄС, Асамблея ще раз підтверджує повноваження і обов'язок національних парламентів визначати політику та формувати законодавство в

галузі вищої освіти. Виконувати це завдання необхідно у тісній співпраці з вищими навчальними закладами.

ПАРЄ надає особливого значення ініціативам щодо впровадження саморегулювання і, зокрема, ініціативам Наглядової ради Великої хартії університетів у Болоньї. Нагадуючи про пункт 13 своєї Рекомендації 1762 (2006) «Академічна свобода та університетська автономія», Асамблея вітає пропозицію Наглядової ради щодо розширення співпраці і участі в її засіданнях.

При цьому Асамблея рекомендує державам-членам та органам державної влади зберігати і захищати автономію вищих навчальних закладів та академічну свободу і з цією метою прагнути забезпечення рівного доступу до вищих навчальних закладів на основі особистих здібностей, надаючи фінансову підтримку як навчальним закладам, так і студентам.

Відповідно до положень Спільної Конвенції Ради Європи і ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні 1997 року та Бухарестського Комюніке міністрів країн Європи, що беруть участь у Болонському процесі, відповідальних за сферу вищої освіти 2012 року, встановити єдині стандарти якості для визнання періодів навчання, ступенів та дипломів без зовнішніх обмежень, підтримуючи співпрацю між вищими навчальними закладами.

Асамблея пропонує Постійній конференції міністрів освіти активізувати свої робочі зв'язки з Європейським союзом студентів, Європейською асоціацією університетів, Європейською асоціацією вищих навчальних закладів та Міжнародною асоціацією університетів, а також посилити свій вплив і роль у Болонському процесі.

Крім того, Асамблея пропонує Спільній раді у справах молоді та Європейському молодіжному парламенту приділити більше уваги обговоренню політики в галузі вищої освіти.

Резолюція 1908 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Права людини та суди у сімейних справах»

Resolution 1908 (2012) Human rights and family courts

Парламентська асамблея стурбована роботою судів у сімейних справах у ряді держав – членів Ради Європи, зокрема випадками, коли дітей забирають у батьків проти їхньої волі та з порушенням права на повагу до сімейного життя і принципу справедливого суду.

Нагадуючи про свою попередню роботу у цьому напрямі та, зокрема, про Рекомендацію 874 (1979) про Європейську хартію прав дитини та Рекомендацію 1121 (1990) про права дітей, Асамблея підтверджує свою прихильність до справи захисту та відстоювання прав і благополуччя дітей.

У зв'язку з цим Асамблея закликає держави-члени:

- у повній мірі виконувати Конвенцію ООН про права дитини;
- якщо вони досі цього не зробили – підписати та (або) ратифікувати відповідні конвенції Ради Європи щодо захисту прав дітей, зокрема, Європейську конвенцію про усиновлення дітей (переглянуту) та Європейську конвенцію про здійснення прав дітей;
- просувати та поширювати Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи з питань здійснення правосуддя в інтересах дітей 2010 року та контролювати їх реалізацію;
- забезпечити, щоб внутрішні процедури усиновлення та влаштування дітей розроблялися відповідно до принципів, що впливають з Європейської конвенції з прав людини.

Крім того, держави-члени мають забезпечити, щоб компетентні державні органи при прийнятті рішень з питань усиновлення та (або) влаштування дітей:

- брали до уваги вимоги, що впливають з Європейської конвенції з прав людини та Конвенції ООН про права дитини;
- віддавали пріоритет забезпеченню найкращих інтересів дитини;

– надавали практичну допомогу сім'ям, які опинилися у складній життєвій ситуації, для того, щоб звести до мінімуму випадки, в яких дитину розлучають з її батьками;

– вживали термінових заходів для того, щоб сімейному життю сторін не було завдано непоправної шкоди та продовжували підтримку відповідної діяльності органів Ради Європи в галузі захисту і благополуччя дітей.

Резолюція 1909 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Міждержавне усиновлення: забезпечення дотримання найкращих інтересів дитини»

Resolution 1909 (2012) Intercountry adoption: ensuring that the best interests of the child are upheld

Міждержавне усиновлення є однією з кількох можливостей забезпечення влаштування дітей, які залишилися без опіки батьків.

Асамблея вказує на основні правові стандарти в цій галузі: Конвенцію про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення (Гаазьку конвенцію) (1993 р.) та – на рівні Ради Європи – Європейську конвенцію про усиновлення дітей 2008 р. (переглянуту). Асамблея регулярно порушує питання про становище дітей у контексті процедури міждержавного усиновлення, наприклад, у своїй Рекомендації 1443 (2000) «Міжнародне усиновлення: дотримання прав дитини» та Рекомендації 1828 (2008) «Зникнення новонароджених дітей для нелегального усиновлення в Європі».

У цьому контексті Асамблея звертається до держав – членів Ради Європи із закликом зміцнити відповідні заходи у сфері міжнародного усиновлення з тим, що практика міждержавного усиновлення здійснювалася у легальних і безпечних умовах та при найкращому забезпеченні інтересів дитини, а саме шляхом:

– розробки узгодженої державної політики, спрямованої на встановлення процедур міжнародного усиновлення, які підлягають постійному контролю, за участю відповідального державного центрального органу;

– розробки жорстких норм і стандартів, що стосуються діяльності спеціалізованих агентств з усиновлення та контролю за їх діяльністю;

– забезпечення повного документального обліку походження дітей та їхніх особистих даних упродовж усього процесу усиновлення та після його завершення;

– забезпечення того, щоб служби і агентства з усиновлення діяли в інтересах дітей і відповідно до принципів, закріплених у Рекомендації СМ/Rec (2011) 12 Комітету міністрів про права дітей і соціальні послуги, адаптовані до потреб дітей та їхніх сімей;

– створення на національному рівні дієвих систем усиновлення, що відповідають потребам потенційних усиновителів.

На рівні Ради Європи, яка відстоює права дітей у своїх документах і в рамках відповідних заходів, це відбувається шляхом забезпечення врахування проблеми міжнародного усиновлення в роботі, що стосується Стратегії захисту прав дитини (2012-2015 рр.) і запропонованого Плану дій щодо її здійснення.

Резолюція 1910 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Роль НУО в боротьбі з нетерпимістю, расизмом та ксенофобією»

Resolution 1910 (2012) NGOs' role in combating intolerance, racism and xenophobia

Асамблея вважає, що неурядові організації (НУО) є природними союзниками парламентів у здійсненні ними їх наглядних, профілактичних та інформаційних функцій у зазначеній сфері. Асамблея переконана у необхідності вжиття відповідних заходів з підтримки і розвитку діяльності НУО з метою удосконалення державної політики і законодавства з питань боротьби з расизмом та ксенофобією. При розробці таких заходів, їхній реалізації та контролі за їх виконанням необхідно забезпечувати врахування інтересів і потреб меншин.

Відтак ПАРЕ рекомендує державам-членам, державам-спостерігачам і парламентам, зокрема, у взаємодії з компетентними НУО вжити заходів щодо належного поширення знань про різні культури та традиції, створення та розвитку відповідних структур для підтримки рівноправного діалогу між НУО та державними інститутами, надання компетентним НУО консультативних функцій при державних інституціях для підтримки конкретних заходів політики щодо запобігання проявам нетерпимості, расизму та ксенофобії та боротьби з ними, розробки молодіжної політики,

спрямованої на викорінення дискримінації та соціального відчуження.

Крім того, Асамблея закликає Генерального секретаря Ради Європи переглянути та внести зміни у співробітництво з міжнародними неурядовими організаціями і, зокрема, запропонувати виконувати угоди щодо чинних інструментів протидії дискримінації, расизму та нетерпимості за участю профільних директоратів та органів РЄ в інтересах вироблення рішень у конкретних ситуаціях, а також формувати у державах – членах Ради Європи відповідну «культуру участі».

Резолюція 1911 (2012) від 30 листопада 2012 р. «Статус голів політичних груп у комітетах (Стаття 18.5 Регламенту Асамблеї)»

Resolution 1911 (2012) The status of the chairpersons of political groups in committees (Rule 18.5 of the Rules of Procedure of the Assembly)

Голови політичних груп Парламентської асамблеї Ради Європи мають право брати участь у роботі Комісії з правил процедури, імунітетів та інституційних питань та Комісії з політичних питань і демократії як члени в силу займаної посади (*ex officio*).

У зв'язку з цим Асамблея вирішила внести такі зміни до свого Регламенту:

1) текст Статті 18.5 викласти в такій редакції: «Голови політичних груп є членами Комісії з політичних питань і демократії, Комісії з дотримання зобов'язань державами – членами Ради Європи (Комісії з моніторингу) та Комісії з правил процедури, імунітетів та інституційних питань в силу займаної посади (*ex officio*). На них не поширюються положення Статті 43.6»;

2) внести до Статті 43.1 такі зміни: «Комісія з політичних питань і демократії (89 місць)», «Комісія з дотримання зобов'язань державами – членами Ради Європи (Комісія з моніторингу) (89 місць)»;

3) у Статті 43.3 замінити слова «84 члени Комісії з моніторингу» словами «84 з 89 членів Комісії з моніторингу» та вилучити слова «Голови політичних груп є членами Комісії в силу займаної посади (*ex officio*)»;

4) у Статті 48.3 замінити слова «Комісія з 84 місць» словами «Комісія з 84 або 89 місць».

Крім того, Асамблея вирішила, що зміни до Регламенту, які містяться у цій Резолюції, наберуть чинності у день відкриття чергової сесії 2013 року – 21 січня.

Рекомендація 2004 (2012) від 3 жовтня 2012 р. «Права людини та зовнішня політика»

Recommendation 2004 (2012) Human rights and foreign policy

Парламентська асамблея, посилаючись на свою Резолюцію 1901 (2012) «Права людини та зовнішня політика», вважає, що системне сприяння розвитку демократії та прав людини має бути в повному обсязі інкорпороване в будь-яку зовнішньополітичну стратегію як на національному, так і на європейському чи міжнародному рівні.

З огляду на це Асамблея рекомендує Комітету міністрів запропонувати державам – членам Ради Європи:

– прагнути до забезпечення того, щоб їх міжнародні відносини та зовнішньополітичні стратегії більшою мірою узгоджувалися з тими демократичними принципами і правами людини, яких вони урочисто зобов'язалися дотримуватися на своїй території;

– виконувати, якщо цього ще не зроблено, рекомендації, що містяться у Резолюції 1901 (2012), зокрема стосовно конкретних ініціатив національних міністерств закордонних справ та дипломатичних служб.

І нарешті, Асамблея підкреслює, що нещодавнє створення Європейської служби зовнішньої діяльності (EEAS) відкриває унікальні можливості для зміцнення взаємозв'язку між правами людини і зовнішньою політикою, відтак ці можливості необхідно активно використовувати.

Рекомендація 2005 (2012) від 5 жовтня 2012 р. «Консолідація та міжнародна відкритість Європейського простору вищої освіти»

Recommendation 2005 (2012) The consolidation and international openness of the European Higher Education Area

Асамблея переконана, що Рада Європи покликана відіграти ключову й незамінну роль у галузі вищої освіти.

Посилаючись на свою Резолюцію 1906 (2012) «Консолідація та міжнародна відкритість Європейського простору вищої освіти», ПАРЄ вітає ініціативи Комітету міністрів, спрямовані на зміцнення діалогу з органами державної влади, представниками академічних кіл, студентства та громадянського суспільства з метою більш чіткого окреслення внеску Ради Європи в Болонський процес.

Посилаючись також на свою Резолюцію 1907 (2012) «Управління вищими навчальними закладами у Європейському просторі вищої освіти», Асамблея підкреслює важливість збереження і зміцнення незалежності ВНЗ та їхньої академічної свободи як основоположних принципів Європейського простору вищої освіти (ЄПВО).

У зв'язку з цим Асамблея пропонує Комітету міністрів відображати стратегічне значення вищої освіти у своїх рішеннях за програмою діяльності Ради Європи і продовжувати забезпечувати активну участь РЄ у функціонуванні ЄПВО і в Болонському процесі. Крім цього, ПАРЄ пропонує доручити своєму профільному керівному комітету: вивчити можливість розробки загальноєвропейського механізму, покликаного полегшити визнання кваліфікацій, такого як Європейський паспорт кваліфікацій, а також дослідити взаємозв'язки та взаємодію між рамками кваліфікацій, визнанням кваліфікацій та забезпеченням якості, визначивши при цьому заходи, необхідні для забезпечення послідовного впровадження інструментарію ЄПВО. Для досягнення цієї мети необхідно, на думку ПАРЄ, зміцнювати співпрацю з Європейським Союзом у зазначеній сфері.

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Директива 2012/18/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про контроль над небезпеками виникнення масштабних аварій, включаючи небезпечні речовини, що вносить зміни та у подальшому скасовує Директиву Ради 96/82/ЄС

Directive 2012/18/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on the control of major-accident hazards involving dangerous substances, amending and subsequently repealing Council Directive 96/82/EC

Ця Директива встановлює правила запобігання масштабним аваріям із залученням небезпечних речовин, а також обмеження їхніх наслідків для здоров'я людини і довкілля з метою узгодженого та ефективного забезпечення високого рівня захисту в межах усього Союзу.

Цією Директивою з 1 червня 2015 року скасовується Директива 96/82/ЄС.

Директива набирає чинності на 20-й день з дати її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива 2012/19/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про спрацьоване електричне та електронне обладнання (СЕЕО)

Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE)

Ця Директива встановлює заходи, спрямовані на захист довкілля та здоров'я людини через запобігання чи зменшення шкідливого впливу від утворення та управління спрацьованим електронним та електричним обладнанням (СЕЕО). Під СЕЕО для цілей цієї Директиви розуміється електронне чи електричне обладнання, що є спрацьованим у значенні Статті 3(1) Директиви 2008/98/ЄС, включаючи всі компоненти, складальні одиниці та витратні матеріали, які є частиною відповідного продукту на момент його спрацювання. Положення Директиви регулюють широкий спектр питань, пов'язаних із виявленням, вилученням, поводженням та перевезенням зазначеного обладнання з метою зменшення його шкідливого впливу на довкілля і здоров'я людини.

Директива набирає чинності на 20-й день з дати її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення № 602/2012/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про внесення змін до Угоди про створення Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), що поширюють географічну сферу дії операцій ЄБРР на Південно-Східне Середземномор'я

Decision No 602/2012/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on amendments to the Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) extending the geographic scope of EBRD operations to the Southern and Eastern Mediterranean

Згідно з цим Рішенням, до Угоди про створення Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) вносяться зміни, що поширюють географічну сферу дії його операцій на країни Південно-Східного Середземномор'я, як зазначається у Рішенні, «з метою сприяння спільним цілям», а також з огляду на прискорення переходу до відкритих економік і заохочення приватного підприємництва в рамках ЄС.

Враховуючи економіко-політичну ситуацію та особливості країн зазначеного регіону, ЄБРР застосовуватиме поетапний підхід до започаткування своєї діяльності у цих країнах.

Це Рішення набирає чинності на 3-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) № 649/2012 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року стосовно експорту та імпорту небезпечних хімічних речовин (оновлена версія)

Regulation (EU) No 649/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 concerning the export and import of hazardous chemicals (recast)

Метою цього Регламенту є імплементація Роттердамської конвенції про процедуру Попередньої обґрунтованої згоди стосовно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі 1998 року; сприяння спільній відповідальності і колективним зусиллям у справі міжнародного переміщення небезпечних хімічних речовин з метою захисту здоров'я людей і довкілля від потенційної шкоди; а також

заохочення розсудливого використання хімічних речовин без шкоди для навколишнього середовища.

Зазначених цілей має бути досягнуто шляхом: сприяння обміну інформацією про властивості хімічних речовин, започаткування процесу прийняття рішень у рамках ЄС щодо їх імпорту та експорту, а також через поширення таких рішень для сторін Роттердамської конвенції та, за необхідності, для інших країн.

Це Рішення набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 березня 2014 року.

Регламент (Євросоюз) № 650/2012 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 року про юрисдикцію, застосовне право, визнання і виконання рішень та схвалення і виконання автентичних документів у справах про успадковування, а також про запровадження Європейського сертифікату правонаступництва

Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession

Регламент об'єднав в одному документі положення щодо юрисдикції, застосовного права, визнання або, залежно від обставин, схвалення, можливостей примусового виконання та виконання рішень і автентичних документів у справах про одержання у спадщину майна померлої особи.

З метою швидшого вирішення питань успадковування із транскордонним елементом у рамках ЄС, цим Регламентом передбачено запровадження єдиного документа – Європейського сертифікату правонаступництва, що являтиме собою документ для внесення майна, одержаного у спадщину, до реєстру іншої держави-члена, ніж та, що його видала. З метою дотримання принципу субсидіарності, зазначений сертифікат не замінює жодного з внутрішніх документів, що можуть існувати для аналогічних цілей у державах-членах.

Сфера застосування цього Регламенту включає всі цивільно-правові аспекти одержання у спадщину майна померлої особи, а

саме, всі форми передачі майна, прав і обов'язків внаслідок смерті через добровільну передачу власності у розпорядження після смерті або передачу шляхом успадковування за відсутності заповіту. Водночас цей Регламент не застосовується у справах про доходи, а також в адміністративних та митних справах.

Документ набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 17 серпня 2015 р., крім статей 77-78, які застосовуються з 16 січня 2014 р., а також статей 79-81, які застосовуються з 5 липня 2012 р.

Рекомендація Комісії від 17 липня 2012 року про доступ до та збереження наукової інформації (2012/417/Євросоюз)

Commission Recommendation of 17 July 2012 on access to and preservation of scientific information (2012/417/EU)

На виконання своїх повідомлень «Європа – 2020», яке визначило пріоритетом розвиток «економіки знань та інновацій»² та «Про наукову інформацію у цифрову еру: доступ, поширення та збереження»³, цим документом Комісія рекомендує державам-членам, зокрема, забезпечити:

– відкритий доступ до наукових публікацій і даних досліджень, проведених за рахунок державного фінансування (відповідні національні політики повинні передбачати: конкретні цілі і показники для оцінювання прогресу у цьому напрямі; плани виконання, що включають розподіл повноважень; а також асоційоване фінансове планування);

– збереження і багаторазове використання наукової інформації;

– подальший розвиток електронних інфраструктур (*E-infrastructures*) для підтримки функціонування системи поширення наукової інформації, а також взаємозв'язок між

² Communication from the Commission EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth (COM(2010) 2020 final of 3.3.2010), доступ за адресою: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>.

³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on scientific information in the digital age: access, dissemination and preservation (COM(2007) 56 final of 14.2.2007), доступ за адресою: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0056:EN:NOT>.

національними електронними інфраструктурами на європейському і глобальному рівнях;

– діалог із широким колом зацікавлених сторін на національному, європейському та міжнародному рівнях;

– структурну координацію на рівні держав-членів та усього ЄС.

Держави-члени мають інформувати Комісію через 18 місяців після опублікування цієї Рекомендації, а далі – кожні два роки про заходи, вжиті ними на виконання цієї Рекомендації.

Рішення Комісії від 17 вересня 2012 року про Євростат (2012/504/Євросоюз)

Commission Decision of 17 September 2012 on Eurostat (2012/504/EU)

Рішення визначає роль і сферу повноважень Євростату, створеного як окремої самостійної структури у рамках Комісії згідно з положеннями Регламенту (ЄС) № 223/2009 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2009 року про європейську статистику⁴ та відповідального за розвиток, вироблення та поширення європейської статистики. У Рішенні детально викладені завдання, структура, правила доступу до статистичних даних та їх використання Євростатом тощо.

Євростат має здійснювати свою діяльність згідно з Кодексом практики європейської статистики, що переглядається та оновлюється Європейським комітетом статистичної системи.

Цим Рішенням також скасовується Рішення 97/281/ЄС.

⁴ Див. Реферативний огляд європейського права / За заг. ред. В. О. Зайчука. – Вип. 13. – К., 2009. – С. 30.

Регламент (Євросоюз) № 978/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про застосування схеми узагальнених тарифних преференцій та скасування Регламенту Ради (ЄС) № 732/2008

Regulation (EU) No 978/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 applying a scheme of generalised tariff preferences and repealing Council Regulation (EC) No 732/2008

Цим Регламентом детально врегульований широкий спектр питань застосування схеми узагальнених тарифних преференцій (далі – схема).

Для цілей цього Регламенту «узагальнена схема преференцій» означає схему, згідно з якою ЄС надає пільговий доступ до свого ринку за допомогою одного із преференційних засобів, перерахованих нижче.

Згідно зі статтею 1(2) цього Регламенту, засобами надання таких тарифних преференцій є: загальна угода; спеціальна угода про пільги з метою сталого розвитку і належного управління (*GSP+*); а також спеціальна угода для найменш розвинених країн (*Everything But Arms (EBA)*). Перелік держав, на які поширюється схема, а також переліки держав, на які поширюються тарифні преференції за різними видами угод, закріплені у додатках до цього Регламенту.

Цим документом також скасовується Регламент Ради (ЄС) № 732/2008.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 20 листопада 2012 року. Проте тарифні преференції, надані згідно з угодами, передбаченими у статті 1(2), застосовуються з 1 січня 2014 року. Схема застосовується до 31 грудня 2023 року. Однак ця дата не стосується ані спеціальної угоди для найменш розвинених країн, ані будь-яких інших положень цього Регламенту тією мірою, якою останні застосовуються у зв'язку з такою угодою.

Рішення № 994/2012/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року, що запроваджує механізм обміну інформацією стосовно міжурядових угод між державами-членами і третіми країнами у сфері енергетики

Decision No 994/2012/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing an information exchange mechanism with regard to intergovernmental agreements between Member States and third countries in the field of energy

Цим Рішенням запроваджується механізм обміну інформацією між державами-членами та Комісією стосовно міжурядових угод у сфері енергетики, як визначено у ст. 2 Рішення, з метою оптимізації функціонування внутрішнього енергетичного ринку. Рішення не застосовується до міжурядових угод, на які вже у повному обсязі поширюються інші спеціальні процедури нотифікації згідно з правом Союзу.

Для цілей цього Рішення «міжурядова угода» означає будь-яку юридично обов'язкову угоду між однією чи більше держав-членів з одного боку та однією чи більше третіх сторін – з іншого, що впливає на функціонування внутрішнього енергетичного ринку або на безпеку енергопоставок до ЄС; проте, коли така юридично обов'язкова угода поширюється також і на інші питання, лише такі положення, що стосуються енергетики, включаючи загальні положення, застосовні до таких «енергетичних» положень, є «міжурядовою угодою».

Документ набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива 2012/27/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, що вносить зміни до Директив 2009/125/ЄС і 2010/30/Євросоюз та скасовує Директиви 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС

Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC

Ця Директива встановлює спільні рамки заходів, спрямованих на сприяння енергоефективності в межах Союзу задля забезпечення досягнення підвищення його рівня на 20% до 2020 року, а також забезпечення необхідної платформи для подальшого зростання цього рівня у майбутньому.

Документом встановлюються правила, спрямовані на усунення бар'єрів та подолання труднощів на енергетичному ринку, що перешкоджають ефективності поставок енергії та її використання, а також передбачається встановлення національних індикативів енергоефективності до 2020 року.

Ця Директива набирає чинності на 20-й день з дати її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива 2012/28/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про окремі дозволені види використання «творів-сиріт»

Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works

Необхідність сприяння вільному руху знань та інновацій на внутрішньому ринку є важливим компонентом стратегії «Європа – 2020», викладеної у Повідомленні Комісії «Європа – 2020: стратегія розумного, сталого та інклюзивного розвитку»⁵, що включає як одну з ключових ініціатив розвиток Цифрового порядку денного для Європи.

У цьому контексті положення цієї Директиви встановлюють спільні правила оцифрування та демонстрування он-лайн т.зв. «творів-сиріт», під якими розуміються статті у книгах, газетах і журналах, фільми тощо, стосовно яких існує інформація щодо їх захищеності авторським правом, але їх автори чи володільці авторських прав невідомі, їх місцезнаходження або контакт з ними неможливо встановити з метою отримання дозволу на використання авторського права. Незважаючи на це, такі твори є частинами колекцій, що збираються європейськими бібліотеками та іншими компетентними установами, проте залишаються «недоторканими» через відсутність загальних норм, які б на законодавчому рівні уможливили їх оцифрування та демонстрування он-лайн.

Положення цієї Директиви стосуються окремих видів «творів-сиріт» (ст. 1 Директиви), що використовуються публічними бібліотеками, освітніми установами і музеями, а також архівами,

⁵ Див. перше посилання у Рекомендації Комісії від 17 липня 2012 року про доступ до та збереження наукової інформації (2012/417/Євросоюз) у цьому випуску.

інституціями, що зберігають відео- чи аудіоспадщину та державами телерадіокомпаніями, створеними у державах-членах, з метою досягнення цілей їхніх місій у громадських інтересах.

Директива набирає чинності на наступний день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива 2012/29/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року, що запроваджує мінімальні стандарти щодо прав, підтримки і захисту потерпілих від злочинів, а також замінює Рамкове Рішення Ради 2001/220/ЮВС

Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA

Метою цієї Директиви є забезпечення можливості для потерпілих від злочинів отримувати належну інформацію, підтримку і захист, а також брати участь у кримінальному провадженні. Для цілей цієї Директиви під «потерпілим» розуміється фізична особа, яка зазнала шкоди, у тому числі фізичної, моральної чи емоційної, або економічних збитків, завданих безпосередньо внаслідок кримінального злочину, а також члени сім'ї особи, смерть якої стала безпосереднім наслідком кримінального злочину, які зазнали шкоди в результаті такої смерті.

Держави-члени мають забезпечити, щоб потерпілі від злочинів були відповідно визнані потерпілими, а також щоб компетентні органи та їх представники, що працюють у відповідній справі, виявляли до них належний рівень поваги та уваги, ставилися у професійній та недискримінаційний спосіб. За умови, що потерпілою є дитина, держави-члени мають забезпечити, щоб при застосуванні цієї Директиви інтереси дитини ставилися на перше місце та оцінювалися на індивідуальній основі в кожному конкретному випадку.

Ця Директива замінює Рамкове Рішення Ради 2001/220/ЮВС та набирає чинності на наступний день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива 2012/30/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про координацію заходів безпеки, яких, для захисту інтересів членів та інших сторін, вимагають держави-члени товариств у значенні Статті 54 (2) Договору про функціонування Європейського Союзу, стосовно створення товариств з обмеженою відповідальністю та підтримання і зміни їх капіталу з огляду на надання таким заходам безпеки еквівалентності (оновлена версія)

Directive 2012/30/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 54 of the Treaty on the Functioning of the European Union, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent (recast)

Координаційні заходи, передбачені цією Директивою, застосовуються до законодавчих, нормативних чи адміністративних положень держав-членів щодо певних видів товариств, перерахованих у Додатку I до цього документу. Назва будь-якого з видів товариств, зазначених у Додатку I, має містити опис чи супроводжуватися таким описом, що чітко відрізняється від опису, що вимагається для інших видів товариств.

Держави-члени можуть вирішити не застосовувати цю Директиву до інвестиційних компаній зі змінним капіталом та до спільних товариств, включених як один із видів до зазначеного переліку. Оскільки у законодавстві держав-членів така можливість передбачена, останні мають вимагати від таких товариств включити до їх назви слова «інвестиційна компанія зі змінним капіталом» або «спільне товариство» в усіх необхідних документах, зазначених у ст. 5 Директиви 2009/101/ЄС.

Ця Директива набирає чинності на 20-й день з дати її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) № 1024/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про адміністративне співробітництво через Інформаційну систему внутрішнього ринку та скасування Рішення Комісії 2008/49/ЄС («Регламент ІВР»)

Regulation (EU) No 1024/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on administrative cooperation through the Internal Market Information System and repealing Commission Decision 2008/49/EC ('the IMI Regulation')

Цей Регламент встановлює правила використання Інформаційної системи внутрішнього ринку (ІВР) (далі – Регламент ІВР), що запроваджується цим документом, для адміністративного співробітництва, включаючи обробку персональних даних, між компетентними органами держав-членів та між останніми і Комісією.

Для цілей цього Регламенту «ІВР» означає електронний засіб, передбачений Комісією для сприяння адміністративній співпраці між компетентними органами держав-членів та між останніми і Комісією.

ІВР використовується для цілей адміністративного співробітництва між компетентними органами держав-членів та між останніми і Комісією, необхідного для імплементації актів Союзу у сфері внутрішнього ринку у значенні ст. 26 (2) ДФЄС, що передбачають адміністративну співпрацю, включаючи обмін персональними даними, між державами-членами або між останніми і Комісією. Відповідні акти ЄС перераховані у Додатку до цього Регламенту.

Цим документом також скасовується Рішення Комісії 2008/49/ЄС.

Регламент ІВР набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) № 1025/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про європейську стандартизацію, що вносить зміни до Директив Ради 89/686/ЄЕС і 93/15/ЄЕС та Директив 94/9/ЄС, 94/25/ЄС, 95/16/ЄС, 97/23/ЄС, 98/34/ЄС, 2004/22/ЄС, 2007/23/ЄС, 2009/23/ЄС і 2009/105/ЄС Європейського Парламенту та Ради і скасовує Рішення Ради 87/95/ЄЕС і Рішення № 1673/2006/ЄС Європейського Парламенту та Ради

Regulation (EU) No 1025/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on European standardisation, amending Council Directives 89/686/EEC and 93/15/EEC and Directives 94/9/EC, 94/25/EC, 95/16/EC, 97/23/EC, 98/34/EC, 2004/22/EC, 2007/23/EC, 2009/23/EC and 2009/105/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Decision 87/95/EEC and Decision No 1673/2006/EC of the European Parliament and of the Council

Оскільки основною метою європейської стандартизації є визначення добровільних технічних чи якісних характеристик, яким можуть відповідати поточні продукти, виробничі процеси чи послуги, а також в силу того, що стандартизація відіграє дедалі важливішу роль у міжнародній торгівлі та відкритті ринків, цей Регламент встановлює правила, що стосуються:

- співробітництва між європейськими організаціями, які працюють у сфері стандартизації, національними стандартизаційними органами, державами-членами та Комісією у зазначеній сфері;

- запровадження європейських стандартів і стандартизаційних одиниць звітності для продуктів і послуг на підтримку законодавства і політик Союзу;

- визначення рамкових референтних технічних характеристик ІКТ;

- фінансування європейської стандартизації, а також участі у ній заінтересованих сторін.

Цей Регламент скасовує Рішення Ради 87/95/ЄЕС і Рішення № 1673/2006/ЄС Європейського Парламенту та Ради, вносить зміни до ряду директив, зазначених у його ст. 26, набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 січня 2013 року.

Директива 2012/34/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року, що запроваджує єдину європейську залізничну зону (оновлена версія)

Directive 2012/34/EU of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 establishing a single European railway area (recast)

Директива встановлює:

– правила що застосовуються до управління залізничною інфраструктурою та залізнично-транспортної діяльності підприємств цієї галузі, створених чи таких, що мають бути створені у державах-членах, як визначено у Главі II цієї Директиви;

– критерії, що застосовуються до видачі, поновлення чи внесення змін до ліцензій держав-членів для підприємств цієї галузі, створених чи таких, що мають бути створені на території Союзу, як визначено у Главі III цієї Директиви;

– принципів і процедур, що застосовуються до встановлення і стягнення зборів у галузі залізничної інфраструктури, а також розподіл потужностей цієї галузі, як визначено у Главі IV цієї Директиви.

Директива застосовується до використання залізничної інфраструктури для надання послуг залізничного транспорту на національному та міжнародному рівні.

Цей документ набирає чинності на наступний день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення № 1093/2012/Євросоюз Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року про Європейський рік громадян (2013)

Decision No 1093/2012/EU of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on the European Year of Citizens (2013)

Цим Рішенням 2013 рік оголошується в ЄС Європейським роком громадян, загальною метою якого є підвищення рівня усвідомлення та обізнаності громадян Європейського Союзу з правами і обов'язками, які надає громадянство Союзу, для забезпечення для них можливості у повному обсязі користуватися своїм правом на вільне пересування територією держав – членів ЄС. У цьому контексті Європейський рік громадян сприятиме

також користуванню ними іншими правами, які надає громадянство ЄС.

Рішенням встановлюються заходи, яких мають вживати держави-члени та відповідні ініціативи щодо їх реалізації з метою підвищення рівня обізнаності громадян з їхніми правами та можливостями, які вони дають.

Це Рішення набирає чинності на 3-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу»

Регламент (Євросоюз) № 1151/2012 Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року про схеми якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів

Regulation (EU) No 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs

Мета цього Регламенту – надання допомоги виробникам сільськогосподарської продукції та харчових продуктів у передачі відповідних характеристик та усієї необхідної інформації щодо сільськогосподарської продукції та харчових продуктів покупцям та споживачам з метою забезпечення:

- справедливої конкуренції для фермерів та виробників сільськогосподарської продукції і харчових продуктів, що мають відповідні продуктивні характеристики й ознаки;
- доступності для споживачів достовірної інформації, що стосується таких продуктів;
- дотримання прав інтелектуальної власності;
- цілісності внутрішнього ринку.

Цим Регламентом запроваджуються схеми якості, що закладають основу для ідентифікації та, за необхідності, захисту назв і ознак, які, зокрема вказують чи описують сільськогосподарську продукцію за допомогою:

- продуктивних характеристик або
- технологічних характеристик як результату сільськогосподарських чи технологічних методів, що використовувалися при їх виробництві, або місця їх виробництва чи розміщення на ринку.

Положення Регламенту поширюються на сільськогосподарську продукцію, призначену для споживання людиною, відповідний перелік якої міститься у Додатку I до Договору про ЄС, а також іншу сільськогосподарську продукцію та харчові продукти, зазначені у ст. 2 цього Регламенту та Додатку I до нього.

Регламент набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу», проте ст. 12(3) та 23(3) застосовуються з 4 січня 2016 року без шкоди для продукції, вже розміщеної на ринку до цієї дати.

Рекомендація Комісії від 6 грудня 2012 року стосовно заходів, спрямованих на заохочення третіх країн до застосовування мінімальних стандартів належного управління у податкових справах (2012/771/Євросоюз)

Commission Recommendation of 6 December 2012 regarding measures intended to encourage third countries to apply minimum standards of good governance in tax matters (2012/771/EU)

Цією Рекомендацією передбачені критерії, що уможливлють визначення третіх країн, які не дотримуються мінімальних стандартів належного управління у податкових справах, зокрема, перераховано види заходів, яких держави-члени можуть вживати стосовно третіх країн, які таких стандартів не дотримуються, а також на користь третіх країн, які дотримуються таких мінімальних стандартів.

Рекомендація стосується оподаткування прибутковим податком.

Згідно з положеннями Рекомендації, третя країна дотримується мінімальних стандартів належного управління у податкових справах, коли:

– вона ухвалила законодавчі, нормативні чи адміністративні заходи, спрямовані на дотримання стандартів прозорості і обміну інформацією, передбачених у Додатку до Рекомендації, а також ефективно застосовує такі заходи;

– вона не вживає шкідливих податкових заходів у сфері оподаткування підприємств.

Рекомендація Комісії від 6 грудня 2012 року про агресивне податкове планування (2012/772/Євросоюз)

Commission Recommendation of 6 December 2012 on aggressive tax planning (2012/772/EU)

Агресивне податкове планування включає в себе користування перевагами формальностей податкової системи або неузгодженостей між двома чи більше податкових систем з метою зниження рівня податкової відповідальності. Агресивне податкове планування може мати безліч форм, а його наслідки включають подвійні відрахування (напр., одні й ті самі втрати вираховуються у державі джерела та державі місця реєстрації) та подвійне неоподаткування (напр., дохід, що не оподатковується у державі джерела, звільняється від оподаткування у державі місця реєстрації).

Враховуючи, що структури податкового планування стають дедалі складнішими, відповідно для держав-членів, незважаючи на всі зусилля, ускладнюється забезпечення захисту національних податкових баз від шкоди, що її завдає агресивне податкове планування. З метою переходу до кращого функціонування внутрішнього ринку, необхідно заохочувати всі держави-члени дотримуватися єдиного спільного підходу до вирішення зазначеної проблеми, що дозволить зменшити шкідливий вплив агресивного податкового планування.

Цим документом передбачені конкретні заходи, яких рекомендується вживати державам-членам для уникнення або зменшення шкоди, якої завдає агресивне податкове планування.

Регламент (Євросоюз) № 1215/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (оновлена версія)

Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)

Цей Регламент застосовується у цивільних і комерційних справах, незалежно від характеру суду чи трибуналу. Він не поширюється, зокрема, на справи про доходи, а також на справи в адміністративних чи митних питаннях або на відповідальність

держави за дії чи бездіяльність при здійсненні державної влади (*acta iure imperii*).

Регламент не застосовується також до статусу чи правоздатності фізичних осіб, прав власності, що виникають внаслідок подружніх відносин чи відносин, що розглядаються як такі згідно із застосовним правом; банкрутства, проваджень, що стосуються ліквідації компанії-банкрута чи інших юридичних осіб, тощо; соціального забезпечення; арбітражу; зобов'язань щодо утримання, що виникають внаслідок сімейних відносин, тощо.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 10 січня 2015 року, за винятком ст. 75 і 76, що застосовуються з 10 січня 2014 року.

Регламент (Євросоюз) № 1219/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року, що запроваджує заходи перехідного характеру для двосторонніх інвестиційних угод між державами-членами і третіми країнами

Regulation (EU) No 1219/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 establishing transitional arrangements for bilateral investment agreements between Member States and third countries

Без шкоди для розподілу повноважень, запровадженого ДФЄС, цей Регламент стосується статусу двосторонніх інвестиційних угод держав-членів згідно з правом ЄС, а також встановлює умови та процедури, відповідно до яких держави-члени мають право вносити зміни чи укласти двосторонні інвестиційні угоди.

Для цілей цього Регламенту термін «двостороння інвестиційна угода» означає будь-яку угоду з третьою країною, що містить положення про захист інвестицій. Цей Регламент поширюється лише на ті положення двосторонніх інвестиційних угод, що стосуються захисту інвестицій.

Окремими положеннями Регламенту врегульовано питання залишення чинними укладених раніше двосторонніх інвестиційних угод, а також отримання дозволу на внесення змін чи укладення державам-членами нових аналогічних угод із третіми країнами.

Регламент набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) № 1257/2012 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2012 року, що впроваджує посилену співпрацю у сфері створення уніфікованого патентного захисту

Regulation (EU) No 1257/2012 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection

Цим Регламентом впроваджується посилене співробітництво у сфері створення уніфікованого патентного захисту, передбаченого Рішенням 2011/167/Євросоюз. Крім того, цей Регламент є спеціальною угодою у значенні ст. 142 Конвенції про видачу європейських патентів від 5 жовтня 1973 року, переглянутої 17 грудня 1991 р. та 29 листопада 2000 р. Для цілей Регламенту:

– «європейський патент» – будь-який патент, виданий Європейським патентним відомством згідно з правилами і процедурами, закріпленими у зазначеній Конвенції;

– «єдиний європейський патент» – будь-який європейський патент, до переваг якого належить його єдина дія в усіх державах-членах в силу дії цього Регламенту.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 січня 2014 року або з дати набрання чинності Угодою про єдину судову інстанцію у патентних справах залежно від того, що матиме місце раніше.

Регламент Ради (Євросоюз) № 1260 від 17 грудня 2012 року, що впроваджує посилену співпрацю у сфері створення уніфікованого патентного захисту щодо застосовних заходів із забезпечення перекладу

Council Regulation (EU) No 1260/2012 of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements

Цей Регламент впроваджує посилене співробітництво у сфері створення уніфікованого патентного захисту, передбаченого Рішенням № 2011/167/Євросоюз щодо застосовних заходів із забезпечення перекладу. Такі заходи щодо єдиних європейських патентів (які мають бути економічно ефективними і простими), чинних на території держав-членів, мають бути запроваджені окремим регламентом згідно з другим пунктом Статті 118 ДФЄС.

Регламент набирає чинності на 20-й день з дати його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 січня 2014 року або з дати набрання чинності Угодою про єдину судову інстанцію у патентних справах залежно від того, що матиме місце раніше.

Регламент Ради (Євросоюз) № 1272/2012 від 20 грудня 2012 року про перехід від Шенгенської інформаційної системи (ШІС 1+) до Шенгенської інформаційної системи другого покоління (ШІС II) (оновлена версія)

Council Regulation (EU) No 1272/2012 of 20 December 2012 on migration from the Schengen Information System (SIS 1+) to the second generation Schengen Information System (SIS II) (recast)

Шенгенська інформаційна система (ШІС), створена на виконання положень Розділу IV Шенгенської Конвенції (ШІС 1+), замінюється новою системою – Шенгенською інформаційною системою другого покоління (ШІС II), створення, функціонування та використання якої регулюється Рішенням 2007/533/ЮВС.

Відповідно до процедур і розподілу завдань, викладених у цьому Регламенті, ШІС II розробляється і готується до функціонування Комісією і державами-членами як єдина інтегрована система. Вдосконалення ШІС II можна досягнути шляхом впровадження альтернативного технічного сценарію, що характеризується власними технічними умовами.

Цей Регламент набирає чинності на наступний день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Його дія завершується по закінченні переходу до ШІС II, як зазначено у третьому підпункті його ст. 11(3). Якщо дотримання цього строку неможливо через суттєві технічні труднощі, пов'язані з процесом переходу, дія цього Регламенту завершується у дату, встановлену Радою, яка діє відповідно до ст. 71(2) Рішення 2007/533/ЮВС.

Регламент Ради (Євросоюз) № 1273/2012 від 20 грудня 2012 року про перехід від Шенгенської інформаційної системи (ШІС 1+) до Шенгенської інформаційної системи другого покоління (ШІС II) (оновлена версія)

Council Regulation (EU) No 1273/2012 of 20 December 2012 on migration from the Schengen Information System (SIS 1+) to the second generation Schengen Information System (SIS II) (recast)

Шенгенська інформаційна система (ШІС), створена на виконання положень Розділу IV Шенгенської Конвенції (ШІС 1+), замінюється новою системою – Шенгенською інформаційною системою другого покоління (ШІС II), створення, функціонування та використання якої регулюється Регламентом (ЄС) № 1987/2006.

Відповідно до процедур і розподілу завдань, викладених у цьому Регламенті, ШІС II розробляється і готується до функціонування Комісією і державами-членами як єдина інтегрована система. Вдосконалення ШІС II можна досягнути шляхом впровадження альтернативного технічного сценарію, що характеризується власними технічними умовами.

Цей Регламент набирає чинності на наступний день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Його дія завершується по закінченні переходу до ШІС II, як зазначено у третьому підпункті його ст. 11(3). Якщо дотримання цього строку неможливо через суттєві технічні труднощі, пов'язані з процесом переходу, дія цього Регламенту завершується у дату, встановлену Радою, яка діє відповідно до ст. 55(2) Регламенту № 1987/2006.

ІІІ. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ЛУЦЕНКО проти України» від 3 липня 2012 р. (заява № 6492/11)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF LUTSENKO v. UKRAINE of 3 July 2012 (Application no. 6492/11)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1), (2), (3), (4) «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 18 «Межі застосування обмежень прав».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України Юрій Віталійович Луценко.

2 листопада 2010 р. Генеральна прокуратура України (далі – ГПУ) порушила кримінальну справу проти заявника та іншої особи, гр. П. за ч. 3 ст. 191 Кримінального кодексу України. У ГПУ зазначили, що під час перебування на посаді Міністра внутрішніх справ України (грудень 2007 р. – січень 2010 р.) заявник незаконно сприяв отриманню його водієм (зазначеним вище гр. П.) різноманітних пільг. Того ж дня заявник підписав підписку про невиїзд.

5 листопада 2010 р. заявнику було офіційно висунуто обвинувачення.

11 грудня 2010 р. ГПУ порушила іншу кримінальну справу проти заявника за перевищення службових повноважень за ч. 3 ст. 365 Кримінального кодексу України на тій підставі, що він незаконно сприяв наданню гр. П. в особисте користування однокімнатної квартири. Дві справи було об'єднано в одне провадження.

13 грудня 2010 р. ГПУ завершила проведення досудового слідства у справі й офіційно висунула заявнику обвинувачення щодо обох епізодів. Однак його дії в рамках першого

обвинувачення були перекваліфіковані за ч. 5 ст. 191 Кримінального кодексу України. Заявника було викликано для ознайомлення з матеріалами кримінальної справи щодо нього.

За твердженнями заявника, у період з 15 до 24 грудня 2010 р. слідчі відмовляли йому у видачі всіх матеріалів справи, затягували з доставкою матеріалів з Печерського районного суду, видавали йому та його представникам лише по одному тому матеріалів справи, а також не дозволяли йому зробити фотознімки матеріалів.

18 грудня 2010 р. у газеті «Дзеркало тижня» було опубліковане інтерв'ю заявника, в якому він спростував обвинувачення, висунуті проти нього, і зокрема зазначав, що документів на доказ його вини не має.

24 грудня 2010 р. слідчі ГПУ порушили нову кримінальну справу проти заявника за ч. 3 ст. 364 Кримінального кодексу України (далі – друга кримінальна справа) стосовно незаконного надання дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів щодо фізичної особи.

25 грудня 2010 р. ГПУ звернулася до суду з поданням про зміну заявнику запобіжного заходу, оскільки він намагається ухилитися від слідства, не з'являється до слідчого у встановлений для нього час, а також дає інтерв'ю у ЗМІ з метою спотворення суспільної думки та впливу на досудове слідство і судовий розгляд. У той же день перший заступник Генерального прокурора України затвердив вищевказане подання щодо обрання заявнику запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.

26 грудня 2010 р. заявника було затримано біля його дому співробітниками Служби безпеки України та слідчим ГПУ.

За твердженнями заявника, під час арешту йому не повідомили про підстави його затримання та не надали копію постанови про порушення кримінальної справи. Захиснику заявника також не надали копію зазначеного документа. За твердженнями Уряду, заявнику було вручено копію постанови про порушення другої кримінальної справи щодо нього, але він відмовився підписати її.

27 грудня 2010 р. заявника було доставлено до Печерського районного суду м. Києва. Захисник заявника дізнався про судові засідання за двадцять хвилин до його початку. Він звернувся з

клопотанням щодо забезпечення присутності на засіданні представників ЗМІ, оскільки затримання заявника мало значне суспільне значення, у чому йому було відмовлено. Крім того, захисник подав клопотання про відкладення судового засідання для ознайомлення з матеріалами справи, яке також було відхилене.

Суд задовольнив подання ГПУ про зміну запобіжного заходу з підписки про невиїзд на взяття під варту і відхилив звернення народних депутатів України щодо передачі заявника на поруки.

23 травня 2011 р. Печерський районний суд м. Києва залишив без змін обраний заявнику запобіжний захід у вигляді взяття під варту без встановлення жодних строків.

27 лютого 2012 р. заявника було визнано винним та призначено покарання у вигляді позбавлення волі строком на чотири роки з конфіскацією майна.

16 травня 2012 р. апеляційний суд м. Києва залишив вирок суду першої інстанції без змін. Заявник подав касацію, і на момент винесення рішення Європейським судом з прав людини (до якого заявник звернувся 21 січня 2011 р. за захистом своїх прав, зокрема у зв'язку із свавільним і незаконним затриманням та триманням його під вартою) це провадження все ще тривало.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 5 (1), (2), (3), (4) та ст. 18 у поєднанні зі ст. 5 Конвенції, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику упродовж трьох місяців з дати набуття цим рішенням статусу офіційного 15 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ГЛОБА проти України» від 5 липня 2012 р. (заява № 15729/07)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF GLOBA v. UKRAINE of 5 July 2012 (Application no. 15729/07)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України Іван Михайлович Глоба, 1949 р. н., який проживає у с. Куликове Полтавської області.

Заявник працював у колективному сільськогосподарському підприємстві, яке надавало помешкання для своїх працівників. Оскільки для заявника не було вільної квартири, він був першим у черзі на її отримання.

18 серпня 1995 р. двом приватним особам, які знаходилися у черзі на отримання квартири за заявником, було надано в оренду житлове приміщення. Того самого дня Куликівська сільська Рада народних депутатів Полтавського району (далі – сільська рада) видала ордер на квартиру на ім'я цих осіб.

У листопаді 1995 р. заявник подав до Ленінського районного суду м. Полтави (далі – Ленінський суд) позов проти сільської ради, зазначених осіб і підприємства з вимогою визнання ордеру на оренду квартири недійсним.

10 березня 1999 р. Ленінський суд частково задовольнив позов заявника, встановивши, що у нього було право на оренду цієї квартири, оскільки відповідно до внутрішніх правил підприємства та національного законодавства він мав перевагу над іншими особами. Суд зобов'язав виселити осіб із квартири і передати її заявнику, а також знайти інше помешкання для виселених осіб.

8 квітня 1999 р. Полтавський обласний суд (з червня 2001 р. – апеляційний суд Полтавської області, далі – апеляційний суд) залишив ухвалене Ленінським судом рішення без змін, і воно набрало законної сили.

Відділ державної виконавчої служби Жовтневого району м. Полтави (далі – державна виконавча служба) двічі відмовляв у відкритті виконавчого провадження через недоліки виконавчих листів на виконання судового рішення від 10 березня 1999 р., але зрештою 8 лютого 2001 р. виконавче провадження було відкрито.

4 вересня 2002 р. сільська рада взяла на баланс житловий будинок підприємства, яке перебувало у процесі ліквідації. На підставі цього рішення 24 грудня 2002 р. державна виконавча служба замінила сторону виконавчого провадження з підприємства-боржника на сільраду і зобов'язала Голову сільради виконати

судове рішення. У подальшому, через невиконання судового рішення, державна виконавча служба двічі накладала на Голову сільської ради штраф. 1 жовтня 2004 р. Октябрський районний суд м. Полтава ухвалив рішення, що постанови виконавчої служби є законними, однак боржник не виконував судові рішення через відсутність належного житлового приміщення, а тому накладення на нього штрафу не доцільне.

Тим часом, 29 вересня 2004 р. сільрада дозволила приватним особам приватизувати квартиру, про яку йдеться.

14 березня 2005 р. Ленінський суд відмовив у задоволенні клопотань державної виконавчої служби та заявника щодо зміни способу виконання судового рішення.

7 червня 2005 року апеляційний суд залишив без змін рішення суду першої інстанції, встановивши, що державна виконавча служба не виконала судові рішення, не наклала арешт на квартиру, що призвело до її приватизації. 4 квітня 2006 р. Верховний Суд України залишив це рішення без змін.

27 липня 2006 року заявник звернувся до Ленінського суду з позовом проти державної виконавчої служби, однак суд не задовольнив його, оскільки вимоги заявника були необґрунтованими.

30 вересня 2008 р. державна виконавча служба закрила виконавче провадження відповідно до рішення суду від 10 березня 1999 р., хоча воно залишилося невиконаним.

20 березня 2007 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, а саме: надмірну тривалість та несправедливість провадження, а також на невиконання органами влади судового рішення і порушення його права на житло.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6(1) Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження у справі заявника, відхиливши решту скарг, а також зобов'язав Україну виплатити йому впродовж трьох місяців з дати набуття рішенням статусу офіційного 5 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ГОЛОВАНЬ проти України» від 5 липня 2012 р. (заява № 41716/06)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF GOLOVAN v. UKRAINE of 5 July 2012 (Application no. 41716/06)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявниками у справі виступило подружжя громадян України – Ігоря Володимировича Голованя (перший заявник) та Ірини Миколаївни Головань (другий заявник), які проживають у м. Донецьк. Заявники є співвласниками квартири, яку перший заявник використовував як офіс для ведення своєї підприємницької діяльності, при цьому документ на право власності на помешкання було видано на ім'я другого заявника.

У 2005 р. перший заявник уклав договір з підприємством К., згідно з яким зазначене підприємство передало першому заявнику як юристу певні документи, що стосувалися його комерційної діяльності.

4 квітня 2005 р. слідчий Державної податкової служби у м. Слов'янськ порушив кримінальну справу проти представників підприємства К., звинувативши їх в ухиленні від сплати податків та фальсифікації документів.

19 квітня 2005 р. Державна податкова служба видала ордер (затверджений прокурором м. Краматорськ) на обшук офісу першого заявника з метою вилучення документів підприємства К.

5 травня 2005 р. слідчий, працівники податкової служби та двоє свідків прибули для проведення зазначеного обшуку. Заявник намагався завадити їх діям, оскільки квартира, яка використовувалася під офіс, знаходилася у приватній власності, та, згідно з національним законодавством, проведення обшуку повинно було здійснюватися лише за рішенням суду. Незважаючи на заяви і дії першого заявника, у зазначеному помешканні було

проведено обшук, у ході якого були виявлені та вилучені документи підприємства К.

6 травня 2005 р. вилучені документи були додані до матеріалів кримінальної справи як речові докази, а 2 серпня 2005 р. рішення від 4 квітня 2005 р. про порушення кримінальної справи проти представників підприємства К. було скасовано як необґрунтоване.

6 та 11 травня 2005 р. відповідно заявники подали скарги до прокуратур різних рівнів, вимагаючи порушення кримінальної справи проти осіб, які винесли рішення про обшук.

Упродовж 2005 – 2011 рр. заявникам неодноразово відмовляли у відкритті кримінальних справ проти слідчого та працівників податкової служби, які проводили обшук, на тій підставі, що жодних порушень з боку цих осіб не було виявлено.

27 грудня 2011 р. Ворошиловський районний суд м. Донецька, взявши до уваги факт перебування зазначеної квартири у приватній власності, відповідно ухвалив рішення про незаконність проведення обшуку 5 травня 2005 р. і вилучення відповідної документації. 23 січня 2012 р. це рішення підтвердив Апеляційний суд.

25 вересня 2006 р. заявники звернулися до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення їхніх прав у зв'язку із проведенням незаконного обшуку у їхній квартирі.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 8 та ст. 13 Конвенції стосовно першого заявника, відхиливши решту скарг, а також зобов'язав Україну виплатити йому впродовж трьох місяців з дати набуття рішенням статусу офіційного 10 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «АЛЕКСАХІН проти України» від 19 липня 2012 р. (заява № 31939/06)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ALEKSAKHIN v. UKRAINE of 19 July 2012 (Application no. 31939/06)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі є С. В. Алексахін, 1970 р. н., який проживає у м. Харків.

14 квітня 1998 р. заявника і гр. К. затримали працівники міліції – гр. Х., Ко. і Л. за вчинення бійки у нетверезому стані та доправили їх до відділку міліції. Вранці 15 квітня 1998 р. заявника було звільнено, але з численними травмами і ушкодженнями, внаслідок чого 16 квітня та 19 травня 1998 р. він перебував у лікарні. У квітні 1998 р. заявник звертався за порушенням кримінальної справи проти гр. Х. за завдання йому

5 червня 1998 р. міліція повідомила, що заявника заарештували за приставання до людей у нетверезому стані. Пізніше йому повідомили, що дії працівників міліції (щодо арешту) були незаконними, а у серпні 1998 р. міліція заявила, що до заявника фізичного насильства не вживали.

29 жовтня 1998 р. судово-медична експертиза встановила наявність у заявника травматичних набряків на шиї, грудях та руках, синців на руці та грудях, закритої черепно-мозкової травми, струсу мозку і переломів шийних кісток. Тілесні ушкодження були класифіковані як тяжкі, та на момент нанесення загрозливі для життя. Вони могли бути нанесені за обставин, зазначених заявником.

8 грудня 1998 р. Дзержинська районна прокуратура м. Харкова порушила кримінальну справу за фактом заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.

14 грудня 1998 р. заявнику був наданий статус жертви.

У січні 1999 р. було проведено ще одну судово-медичну експертизу, яка підтвердила результати експертизи 29 жовтня 1998 р.

30 березня 1999 р. було порушено кримінальну справу проти гр. Х.; цю справу було об'єднано зі справою, порушеною 8 грудня 1998 р. Гр. Х. закидали звинувачення у заподіянні серйозної шкоди здоров'ю людини, перевищенні службових повноважень з тяжкими наслідками, а також підробці документів. Згідно повідомлення Уряду, того ж дня заявник подав цивільний позов проти Х., у рамках кримінальної справи.

Також 30 березня 1999 р. було вирішено не порушувати кримінальних справ проти працівників міліції Ко. і Л.; крім того, було доведено відсутність доказів того, що заявник і К. чинили спротив міліції.

У квітні 1999 р. справу проти Х. було передано у Держинський районний суд м. Харкова.

З травня 1999 р. до вересня 2000 р. було призначено 7 судових засідань, і всі вони переносилися через різні причини: через неявку Х., жертви, свідків або судді, через технічні причини, через збіг призначеної дати з державним святом.

Між вереснем 2000 р. та серпнем 2001 р. відбулося 11 судових засідань, ще 2 були перенесені через хворобу судді.

23 серпня 2001 р. Х. був засуджений до 5 років умовного позбавлення волі, до 3-річного випробувального терміну за заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, перевищення службових повноважень та підробку документів. Йому було заборонено займати певні посади в міліції протягом 5 років, і він мав сплатити штраф, 300 гривень. Заявник отримав компенсацію у обсязі 12 261,43 гривень (на 2001 р. еквівалентні 2 526 євро).

Того ж дня суд проінформував прокурора Держинського району, що районний відділ Міністерства внутрішніх справ недостатньо ретельно розглянув скарги заявника, і свідки (працівники міліції Хо., Ко., і Ч.) робили неправдиві заяви в суді, у тому числі ствердивши, що заявник сам заподіяв собі травму голови, вдарившись о стіну, і що до нього не застосовували

сльозогінний газ чи наручники. Суд визнав ці заяви такими, що суперечили іншим свідченням справи.

3 грудня 2001 р. Харківський обласний апеляційний суд скасував рішення 23 серпня 2001 р., визнавши вирок надто м'яким, і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

25 грудня 2001 р. Держинський суд отримав справу, і призначив початок судових слухань на 16 квітня 2002 р.

9 січня 2002 р. через свої травми заявник отримав 3, найлегшу, категорію інвалідності.

Між 16 квітня 2002 р. та жовтнем 2003 р. слухання переносилися 7 разів, зокрема через зайнятість, відпустку чи хворобу судді, або через відсутність адвоката Х.

15 жовтня 2003 р. були підтверджені висновки попередніх судово-медичних експертиз.

3 жовтня 2003 р. до травня 2005 р. відбулося ще 7 слухань справи, а 4 були перенесені через неявку свідків, заявника або судді.

10 травня 2005 р. Держинський районний суд м. Харкова визнав Х. винним у зловживанні владою та підробці документів, засудив його до 3 років позбавлення волі, але відмовив його від відбування терміну.

18 жовтня 2005 р. Харківський обласний апеляційний суд скасував дане рішення і передав справу у Київський районний суд м. Харкова для нового розгляду.

3 липня 2006 р. Київський районний суд м. Харкова засудив Х. до 5 років умовного позбавлення волі, до 3-річного випробувального терміну за заподіяння тяжких тілесних ушкоджень та зловживання владою. Х. було заборонено протягом 3 років працювати у органах виконавчої влади, але з нього зняли звинувачення у підробці документів. Пом'якшувальними обставинами для Х., згідно рішення суду, були нагляд, який він здійснював за малим сином свого колеги, і мав стару матір. Суд не розглядав вимоги заявника про відшкодування; заявник не оскаржив це рішення.

У березні 2007 р. заявник подав цивільний позов проти Головного обласного управління Міністерства внутрішніх справ у

м. Харкові та Державного казначейства України, вимагаючи сумарно 122,651.87 гривень компенсації за збитки.

2 квітня 2008 р. Київський районний суд м. Харкова відхилив позов заявника. Однак 24 червня 2008 р., а потім додатково 11 червня 2009 р. Харківський обласний апеляційний суд скасував це рішення і постановив видати заявнику 81,052.87 гривень компенсації за збитки.

16 серпня 2010 р. Верховний Суд України відхилив касаційні апеляції сторін. На 28 січня 2011 р. рішення від 11 червня 2009 р. було виконане у повному обсязі.

11 липня 2006 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на застосування тортур щодо нього працівниками міліції, несправедливе затягування розгляду його справи у національних судових інстанціях, а також на неналежну компенсацію, присуджену йому у судовому порядку.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 та ст. 6 (1) Конвенції, відхиливши решту скарг заявника, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців з дати набуття цим рішенням статусу офіційного 24 144 євро.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ВАСИЛЬ ІВАЩЕНКО проти України» від 26 липня 2012 р. (заява № 760/03)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF VASILIIY IVASHCHENKO v. UKRAINE of 26 July 2012 (Application no. 760/03)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст.3 «Заборона катування»;

ст. 6 (1) і (3) «Право на справедливий суд»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»;

ст. 17 «Заборона зловживання правами».

Обставини справи

Заявником у справі виступив громадянин України Василь Миколайович Іващенко (далі – заявник).

12 квітня 1998 р. в Черкасах був вбитий один міліціонер, інший був тяжко поранений групою людей з вогнепальної зброї. Того ж дня міліція зупинила автомобіль, водій якого стверджував, що підвозив трьох людей, що скоїли зазначений злочин, і висадив їх на полі за кількасот метрів звідти. Четверо міліціонерів відправилися на пошуки злочинців, і на тому полі знайшли трьох людей, серед яких був заявник. Кілька разів міліціонери зробили постріли у повітря, і наказали людям лягти на землю.

Люди, згідно тверджень заявника, послухалися наказу, а міліціонери підійшли і почали їх бити. Заявника вдарили по голові, грудях, нирках та в пах, після чого він втратив свідомість. Також за твердженнями заявника, йому подряпали щоку голкою та опалили праву руку сигаретою, ствердивши, що зробили це заради приведення його до тями.

Згідно письмової заяви міліціонерів, заявник та інші підозрювані кинули свою зброю на землю після відповідного наказу, але чинили їм фізичний спротив, і через це міліціонери повалили їх на землю та надягли на них наручники.

За кілька годин заявник був відправлений до медичного відділку слідчого ізолятору в Черкасах, де він був приведений до тями. Лікар побачив численні поранення та гематоми на його голові, грудях та плечах, а також опіки на пальцях; після чого зашив поранення на голові, прописав заявникові знеболююче та направив до невролога. Згідно тверджень заявника, рентгенологічне обстеження не виявило пошкоджень ребер та кісток пальців, отриманих під час побоїв. Наступного дня медичний експерт класифікував ушкодження, отримані заявником, як незначні.

Розслідування розпочались 13 квітня 1998 р., коли слідчий під час візиту до заявника у ізоляторі передав йому звинувачення у грабунку та вбивстві. Під час допитів заявник заперечував всі закинуті йому звинувачення та відповідальність за злочин. Після того, як юрист Т. відмовився від захисту заявника, адвокатом останнього став юрист Б.

21 квітня 1998 р. заявник офіційно був звинувачений у вчиненні грабунку, вбивстві та нанесенні тяжких поранень.

Протягом розслідувань, заявник скаржився на негуманне ставлення міліції до нього, у різні політичні інстанції, у тому числі прокуратуру, Черкаський обласний апеляційний суд (далі – Черкаський суд) та Верховний Суд України. Рішеннями від 21 серпня 1998 р. та 25 січня 1999 р. прокурори відмовилися відкрити кримінальну справу проти міліціонерів, заявивши, що ті не порушували закону; до початку судового процесу заявник не оскаржував ці рішення. Згадані суди також відхилили його скарги. Згідно тверджень заявника, йому було заборонено підтримувати зв'язок зі своїм адвокатом, і взагалі з будь-ким за межами слідчого ізолятора. Але згідно тверджень міліції, гр. Б. брав участь у допитах заявника, вивчав матеріали слідства.

До березня 1999 р. слідство було завершено. Заявник, якому запропонували вивчити матеріали слідства, висловив бажання (з ініціативи слідчого) вивчати їх без участі адвоката.

Заявник вивчав матеріали до січня 2000 р. У березні 2000 р. Черкаський суд, як суд першої інстанції, почав вивчати справу.

В ході судового процесу заявник неодноразового просив відсторонити гр. Б. від процесу та стверджував, що не має потреби в адвокаті взагалі. Заміни він, на прохання суду, шукати не став, а сам суд нового адвоката також не знайшов.

13 вересня 2000 р. Черкаський суд повідомив Міністерство юстиції України, що відмови заявника та інших звинувачуваних у офіційному представництві в суді на три місяці затягнули судовий процес, який не міг йти без участі адвоката, з огляду на тяжкість скоєного злочину. Також суд відзначив, що звинувачені вимагали, щоб їх представником був Міністр юстиції, і щоб розгляд справи був переведений під юрисдикцію Верховного Суду України, і цими вимогами намагалися затягнути процес.

Перед судом заявник та інші звинувачувані стверджували, що їх зізнання у скоєних злочинах відбулося під фізичним та психологічним тиском міліції. Заявник також безуспішно вимагав зробити відео- чи аудіозапис судових слухань.

28 січня 2002 р. Черкаський суд визнав заявника винним у пограбуванні, нанесенні тяжких поранень та вбивстві, і засудив

його до довічного позбавлення волі. Рішення базувалося на свідченнях близько 30 жертв та свідків; речах, що належали жертвам, і які міліція знайшла під час обшуків помешкань звинувачуваних.

7 лютого 2002 р. заявник та інший звинувачуваний домовились з юристом гр. Бр. про захист останнім звинувачуваних у суді.

10 лютого 2002 р. заявник прохав Черкаський суд дозволити гр. Бр. бути його представником у суді. 20 лютого 2002 р. суд заявив, що у гр. Бр. не було відповідних повноважень.

12 та 27 лютого 2002 р. відповідно заявник та гр. Б. подали окремі касаційні апеляції, у яких вказували на відмову звинувачуваним у проханнях зустрітися з їх адвокатами.

11 березня 2002 р. гр. Бр. подав скаргу до Верховного Суду на рішення Черкаського суду від 20 лютого 2002 р., а також прохав надати йому доступ до матеріалів слідства для подання апеляції, і дозволити йому зустрітися зі звинувачуваними у слідчому ізоляторі. Відповіді від Верховного Суду він не отримав. Аналогічну скаргу заявник подав до Верховного Суду 21 травня 2002 р.

4 червня 2002 р. Черкаський суд повідомив заявника, іншого звинувачуваного та гр. Бр., що останній не міг представляти одночасно двох звинувачуваних, оскільки вони дали суперечні свідчення під час слідства; що гр. Бр. не мав адвокатської ліцензії.

9 липня 2002 р., під час слухання, Черкаський суд відхилив апеляції заявника та гр. Б. Верховний Суд України залишив ухвалене рішення без змін.

28 травня 2004 р., Черкаський суд відмовив заявникові у доступі до рішень медичної експертизи, на тій підставі, що у суду не було повноважень на такі дії.

21 червня та 26 липня 2004 р. заявник подав скарги до Придніпровського районного суду м. Черкаси (далі – Придніпровський суд) на керівництво Черкаського суду, за ненадання йому копій матеріалів слідства. Придніпровський суд відхилив обидві ці скарги. Черкаський суд також відхилив всі вимоги заявника про надання йому копій матеріалів слідства.

У квітні 2007 р. Уряд передав до суду копії деяких матеріалів зі справи заявника.

У липні та жовтні 2007 р. суд отримав кілька листів від заявника, де останній наголошував, що Уряд заблокував його листування з судом. Аналогічні скарги, у грудні 2007 р., заявник подавав до Генпрокуратури та Ізяславського суду.

1 липня 2009 р., заступник голови Черкаського суду, відхиливши ще одну вимогу заявника надати йому копії матеріалів слідства, повідомив його, що заявник мав право призначити собі представника зі своїх близьких родичів, який би отримав можливість вивчити матеріали слідства.

23 листопада 2002 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою, по-перше, на застосування міліцією тортур до нього, по-друге, на неправильну оцінку фактів та доказів, згідно яких його засудили, по-третє, на відмову йому та його адвокатам ознайомитися з матеріалами справи та слідства, по-четверте, на відмову визначеним ним особам захищати його в суді.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 Конвенції, і більшістю – несправедливість порушення кримінальної справи проти заявника, відхиливши решту його скарг як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику, упродовж трьох місяців з дати набуття рішенням статусу офіційного 12 тис. євро відшкодування моральної та фізичної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «САВИЦЬКИЙ проти України» від 26 липня 2012 р. (заява № 38773/05)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SAVITSKY v. UKRAINE of 26 July 2012 (Application no. 38773/05)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі виступив громадянин України, Богдан Володимирович Савицький (далі – заявник).

Ввечері 21 серпня 1998 р., після завершення робочого дня, заявник зі своїм другом вирішили піти до бару у місті Городенці Івано-Франківської області. Бар був розташований у парку. Заявник приїхав туди на велосипеді.

О 22 годині, вийшовши з бару, заявник та його друг пішли до автобусної зупинки поблизу. Поки заявник проводжував друга до зупинки, його велосипед був вкрадений. Повернувшись, заявник спочатку подумав, що з ним пожартували, але не знайшовши велосипеда, вирішив поінформувати міліцію, а також зателефонувати своїй дружині, повідомивши її, що буде пізно. З цією метою він пішов до автозаправної станції, що була неподалік. Він попросив продавця дозволити йому зателефонувати; продавець відмовив йому і подумавши, що заявник в нетверезому стані, вирішив сам викликати міліцію, щоб позбутися заявника.

З Городенківського районного відділку міліції службовим автомобілем прибули троє міліціонерів, Н. Х. та М. Вони схопили заявника на вулиці неподалік автозаправної станції, затягнули його до автомобіля і почали його там бити. Далі вони проїхали до частини парку з вимкненим освітленням, витягнули заявника з автомобіля, повалили його на землю і продовжили його бити. Після сильного удару в спину заявник втратив свідомість. Прийшовши до тями, він не зміг встати, а потім побачив тих само міліціонерів, які показували на нього охоронцеві з бару, кажучи, що він (заявник) настільки п'яний, що не може встати. Те саме вони казали лікарям Городенківської районної лікарні, куди привезли його для обстеження; вони й там вимагали від нього встати, а він через побої не міг триматися на ногах. Один з лікарів, Б., спитав заявника, що з ним сталося; той відповів, що його побили згадані працівники міліції. Під час медогляду у заявника виявили перелом двох хребців та ушкодження спинного мозку, а також алкоголь у крові. Згодом до цього діагнозу було додано струс головного мозку і перелом ще кількох хребців.

Того ж дня заявник був перевезений до Івано-Франківської обласної лікарні, де знаходився до 1 жовтня 1998 р., а потім до

Городенківської районної лікарні, де перебував до 19 листопада 1998 р. Він назавжди втратив здатність ходити, і йому було присвоєно 1, найвищу, категорію інвалідності.

Після завершення лікування заявник переїхав жити в село Поточище, до свого батька.

23 серпня 1998 р. Городенківська районна лікарня поінформувала Городенківський районний відділ міліції про інцидент. Міліціонери Н., Х. і М. у своїх заявах наполягали на тому, що заявник був у нетверезому стані; охоронець з бару та продавець з автозаправної станції підтверджували їх доведення. Натомість друг заявника та кухар з бару свідчили, що заявник ні з ким у барі не конфліктував. Всі вони були знову допитані у вересні 1998 р., і всі повторили свої попередні твердження.

29 серпня 1998 р. заявник подав скаргу до Івано-Франківської обласної прокуратури на протиправні дії Городенківського районного відділку міліції та районної прокуратури, і повторив свою версію подій 31 серпня, під час допиту.

2 вересня 1998 р. власник бару підтвердив, що заявник ні з ким у його закладі не конфліктував, але був сильно п'яний.

29 вересня 1998 р. Івано-Франківський обласний відділ міліції, дослідивши матеріали справи, заявив, що твердження заявника не мали підстави.

24 листопада 1998 р. медичний експерт визначив, що травми, отримані заявником, навряд чи могли бути отримані від побиття. Того ж дня слідчий відмовився порушувати кримінальну справу проти Н., Х. і М, через відсутність доказів злочину.

30 листопада 1998 р. Івано-Франківська обласна прокуратура скасувала рішення слідчого, і розпочала слідство з приводу інциденту. Офіційно повідомлялося, що заявник був побитий «невідомими особами». Згодом справу було передано до Снятинської районної прокуратури.

30 грудня 1998 р. Снятинська районна прокуратура розпочала слідство, наступного дня відбувся допит заявника, який повторив свої попередні твердження про побиття.

У січні – березні 1999 р. слідчі вивчали місце подій, із залученням охоронця з бару, де перебував заявник. Допитаний був і

продавець з автозаправної станції, який повідомив, що у ніч інциденту, до нього підійшов Х. і заявив, що заявника побили, і що продавець має підписати заяву, що той і зробив.

30 квітня 1999 р. слідчий відмовився порушувати кримінальну справу проти трьох звинувачуваних міліціонерів, а 14 травня справу було передано до Городенківського районного відділку міліції.

7 червня 1999 р. було завершено кримінальні провадження щодо даної справи, через відсутність доказів злочину.

12 листопада 1999 р. заявник та його дружина офіційно оформили розлучення.

Кілька разів заявник безуспішно звертався до різних державних, обласних та районних установ з вимогами порушити кримінальну справу проти Н., Х. та М., та з вимогами призначити йому представників у суді, оскільки через свою інвалідність він не міг самотійно прибути до суду.

30 жовтня 2003 р. Івано-Франківська обласна прокуратура скасувала рішення слідчого від 7 червня 1999 р., передавши справу на подальший розгляд. Втім, 20 листопада 2003 р. слідчий завершив розгляд справи, зробивши висновок, що заявник сам собі заподіяв більшість власних травм, вдарившись о бетонні та дерев'яні конструкції у парку.

30 грудня 2005 р. заявник отримав копію рішення слідчого, і згодом оскаржив це рішення у суді.

30 січня 2007 р. Городенківський районний суд залишив ухвалене 20 листопада 2003 р. рішення без змін.

1 липня 2011 р. Івано-Франківський обласний апеляційний суд скасував рішення районного суду 30 січня 2007 р. Були призначені нові слухання у справі, а згодом справу передали у Тлумацький районний суд Івано-Франківської області.

27 вересня 2011 р. Тлумацький районний суд відмовився розглядати скарги заявника, наголошуючи на тому, що рішення 20 листопада 2003 р. було слухним.

6 лютого 2012 р. суд першої інстанції підтвердив рішення 27 вересня 2011 р., після спроби апеляційного суду 24 жовтня 2011 р. його скасувати.

14 жовтня 2005 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою, по-перше, на протиправні дії працівників міліції, що побили його; по-друге, на несправедливе затягування розслідування справи; по-третє, на відмову прокуратури надати заявникові частину документів, необхідних для подання до Європейського суду. Всі необхідні документи були надані лише 30 серпня 2011 р., на вимогу Івано-Франківського обласного апеляційного суду від 12 жовтня 2006 р.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3, 6 та 34 Конвенції, відхиливши решту скарг заявника як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику, упродовж трьох місяців з дати набуття рішенням статусу офіційного 154 044,05 євро відшкодування моральної та матеріальної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «МУТА проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 37246/06)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF MUTA v. UKRAINE of 31 July 2012 (Application no. 37246/06)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 14 «Заборона дискримінації».

Обставини справи

Заявником у справі виступив громадянин України Іван Вікторович Мута, 1988 р. н.

14 червня 2000 р. заявник, якому на той момент було 11 років, грав у футбол з друзями. Двоє 15-річних хлопців відібрали у них м'яча. Заявник з друзями намагалися повернути м'яча собі і кидали каштанами у хлопців, що його відібрали. Один з цих хлопців, К., у свою чергу, кинув камінь, що влучив заявникові у ліве око, заявник отримав травму, яка згодом призвела до сліпоти.

20 червня 2000 р. Свердловський районний шпиталь, до якого травмований заявник був направлений, повідомив Свердловський МВ УМВС України у Луганській області, що заявник був травмований сторонньою особою.

Згідно із заявою Уряду, того ж дня батько заявника звернувся до відділу міліції зі скаргами на травми, нанесені його синові. Проте згодом того самого дня він попрохав припинити всі розслідування, оскільки «ні на що не скаржився», він відмовився від проведення медичних експертиз. Уряд надав копію письмової заяви, вочевидь підписаної батьком заявника. Але сам заявник наполягав на тому, що його батько ніколи подібної заяви не писав.

24 червня 2000 р. міліція відмовилася порушувати кримінальну справу, за відсутності складу злочину.

10 липня 2000 р. батько заявника вимагав від міліції порушити кримінальну справу проти К; 13 липня його вимогу було відхилено.

Однак 21 серпня 2000 р. прокурор м. Свердловська скасував рішення міліції від 24 червня 2000 р. і доручив міліції провести додаткове розслідування.

29 серпня 2000 р. Свердловське відділення Судмедекспертизи зробило висновок, що заявник отримав травми середньої тяжкості, але остаточно встановити серйозність травм можливо встановити лише за 6 місяців. Остаточно висновок був підтверджений 18 січня 2001 р.

30 жовтня 2000 р. було порушено кримінальну справу проти К., за завдання травм середньої тяжкості.

31 жовтня 2000 р. батько заявника отримав статус жертви і громадського позивача у справі, через малий вік його сина.

З 9 листопада 2000 р. до 5 червня 2001 р. розслідування не проводилися, через неможливість встановити особу нападника.

20 червня 2001 р. дії К. були визнані не умисними, хоч і призвели до отримання заявником травм, а оскільки К. ще не досяг на той момент 16-річного віку, його не можна було притягти до відповідальності за даний злочин. Відповідно, 25 червня судовий процес над К. був завершений, суд постановив застосувати щодо К. примусові заходи виховного характеру.

14 серпня 2001 р. суд м. Луганська наказав провести медичне обстеження заявника, яке було проведене 13 грудня 2001 р. та в результаті якого травми заявника було класифіковано як тяжкі.

27 лютого 2002 р. суд м. Свердловська наказав провести реконструкцію подій, з участю всіх осіб – учасників інциденту, їх представників та експерта. Реконструкцію було проведено у березні того ж року.

29 липня 2002 р. прокурор м. Свердловська проінформував батька заявника, що були вжиті дисциплінарні міри щодо слідчого, через затягування ним розслідування.

18 листопада 2002 р. суд м. Свердловська постановив проводити подальше слідство. Заявник подав апеляцію, вимагаючи, щоб дії К. були визнані як умисне завдання тяжких травм.

28 січня 2003 р. Луганський обласний апеляційний суд залишив ухвалене рішення без змін.

20 березня 2003 р. дії К. були знову класифіковані як не умисні, і суд повторив рішення про примусові заходи виховного характеру щодо К.

На 30 січня 2004 р. К. досяг повноліття, і суд продовжив розгляд справи, оскільки тепер щодо звинувачуваного не можна було вжити зазначених вище заходів.

Протягом 2004 р. суди міст Луганська та Свердловська, а також Луганський обласний апеляційний суд не могли визначити ступінь травм, отриманих заявником, а також умисність чи не умисність дій К. У тому числі слідчий Свердловського МВ УМВС України в Луганській області безуспішно вимагав закрити справу проти К.

У січні 2005 р. справу було передано до слідчого відділу Краснодонського МВ УМВС України в Луганській області.

11 квітня 2005 р. К. був знов звинувачений у завданні тяжких тілесних травм, і справу було передано до Краснодонського суду.

14 жовтня 2005 р., на вимогу К., суд потребував проведення нової медичної експертизи, яка знову класифікувала травми заявника як середнього ступеня тяжкості.

У квітні – травні 2006 р. суди відхиляли вимоги батька заявника і вимоги прокурора, щодо проведення ще однієї медичної

експертизи. Врешті, Краснодонський суд постановив, щоб цю експертизу було проведено у Києві. Але 8 серпня 2006 р. Головне бюро судово-медичної експертизи заявило, що подібне обстеження неможливе до 2008 р.

27 листопада 2006 р. заявник отримав 3 категорію інвалідності.

4 липня 2008 р. у Києві було проведено останню медичну експертизу, яка остаточно встановила, що заявник отримав тяжкі тілесні ушкодження, травму лівого ока та струс мозку.

9 жовтня 2008 р. на базі рішень медичної експертизи Краснодонський суд засудив К. на три роки умовно та 1 рік випробувального терміну, за заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.

23 грудня 2008 р. Луганський обласний апеляційний суд офіційно завершив справу.

У вересні 2009 р. заявник та його батько розпочали цивільне провадження, вимагаючи компенсації у 723 399 грн.

26 квітня 2011 р. суд м. Свердловська присудив заявникові та його батькові 30 067,16 грн. компенсації. 19 вересня 2011 р. Луганський обласний апеляційний суд залишив ухвалене рішення без змін.

30 серпня 2006 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою, по-перше, на затягування розслідування, по-друге, на його неефективне ведення, по-третє, на несправедливі попередні рішення суду щодо К.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 Конвенції, відхиливши решту скарг заявника як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику, упродовж трьох місяців з дати набуття рішенням статусу офіційного 7 500 євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ПРИНДА проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 10904/05)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF PRYNDA v. UKRAINE of 31 July 2012 (Application no. 10904/05)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 2 «Право на життя»;

ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1.

Обставини справи

Заявниками у справі виступило подружжя громадян України – Ольга Принда (далі – перший заявник) та Мирон Принда (далі – другий заявник).

6 жовтня 2003 р. син заявників був збитий автомобілем, яким керував Ф., громадянин Німеччини, і загинув. Автомобіль належав Г., громадянину Польщі, який також в цей момент був у машині. Місцевою владою було поступово відтворено схему ДТП.

7 жовтня 2003 р. відділ міліції м. Стрия почав розслідування, і потребував медичного дослідження тіла вбитого.

8 жовтня 2003 р. на місці ДТП відбувся допит Ф. і Г., також міліція допитала чотирьох свідків, у тому числі гр. Р. і Л.

9 жовтня 2003 р. слідчий потребував технічного дослідження автомобіля, яким Ф. і Г. збили сина заявників. Дослідження відбулося 13 жовтня; було встановлено, що син заявників під час ДТП отримав смертельні травми голови. Того ж дня заявники дізналися про загибель їх сина, про те, що його тіло перевезене до міського моргу.

23 жовтня 2003 р. заявники звернулися до страхової компанії за компенсацією, і 3 листопада компанія присудила їм 8 500 грн. Також компанія порадила їм скласти цивільний позов проти винуватців ДТП з метою отримати більшу компенсацію.

28 жовтня 2003 р. нарешті відбулося дослідження тіла вбитого; був підтверджений висновок про загибель від травм голови, а також у крові вбитого знайдена незначна кількість алкоголю.

3 грудня 2003 р. до грудня 2004 р. заявники неодноразово скаржилися у різні інстанції, на затягування розслідування загибелі їхнього сина. За поясненням слідчого, Ф. і Г., які були єдиними свідками ДТП, проживали на той момент за кордоном, і не було можливості їх допитати. Тоді ж, за дорученням слідчого, було проведено ще кілька технічних експертиз.

30 грудня 2004 р. слідчий Львівського обласного відділу міліції намагався припинити слідство через відсутність складу злочину у діях водія; на його думку, через темряву, мокрий асфальт та світло фар стрічних автомобілів, Ф. побачив сина заявників надто пізно. 10 січня 2005 р. Львівська обласна прокуратура (далі – ЛОП) наказала продовжувати слідство. Аналогічна ситуація відбулася 4 квітня – 13 травня 2005 р., а також 12 серпня – 26 грудня 2005 р., 24 – 28 листопада 2006 р., 17 листопада 2007 р. – 15 січня 2008 р., 19 квітня – 4 липня 2008 р. і 22 листопада – 9 грудня 2008 р., причому 12 серпня 2005 р. слідчий заявляв, що ніякої нової інформації не було знайдено. У відповідь ЛОП наполягла на тому, що слідчий не повністю виконував її розпорядження.

16 травня 2006 р. заявники вимагали порушити кримінальну справу проти Ф., Г. та гр. Г., заявляючи, що ті підкупили міліцію. ЛОП цю вимогу відхилила.

4 листопада 2007 р. слідство провело відтворення ДТП на місці, за участі Ф., який був викликаний з Німеччини.

1 лютого 2010 р. перший заявник померла, другий заявник наполягав на продовженні слідства.

20 серпня 2010 р. слідчий остаточно зупинив дослідження ДТП, через зазначену вище, описану ним ситуацію. Це рішення Генеральна прокуратура залишила без змін.

7 березня 2005 р. заявники звернулися до Європейського суду з прав людини зі скаргою, по-перше, на невиправдане затягування слідства, по-друге, на порушення права їхнього сина на життя, по-третє, на невиплату ним страховою компанією компенсації.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 2 Конвенції, відхиливши решту скарг заявників як необґрунтовані, а також

зобов'язав Україну виплатити другому заявнику упродовж трьох місяців з дати набрання цим рішенням статусу остаточного 6 021 євро відшкодування моральної та матеріальної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ШАПОВАЛОВ проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 45835/05)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SHAPOVALOV v. UKRAINE of 31 July 2012 (Application no. 45835/05)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 10 «Свобода вираження поглядів»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі виступив громадянин України Олександр Володимирович Шаповалов (далі – заявник), на початок подій – член Херсонської обласної організації всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України», а також репортер газет «Вільний вибір» та «Точка зору».

Під час президентських виборів 2004 р. в Україні заявник доповідав про засідання та рішення територіальної виборчої комісії № 186 (далі – ТВК).

31 жовтня 2004 р., під час першого туру президентських виборів, о 14 годині, заявник вимагав від Б., голови ТВК, і Р., секретаря ТВК, надати йому копію рішення П-12-4, що було прийняте раніше, того само дня. Це рішення надавало можливість районним виборчим комісіям вносити зміни в списки виборців без згоди ТВК; згідно тверджень заявника, таке рішення було нелегітимним.

Пізніше, заявник звернувся до керівництва ТВК з вимогою надати йому інформацію з результатів голосування на кожній дільниці, а також копії протоколів засідань ТВК 31 жовтня 2004 р. Оскільки йому не надали дану інформацію, він письмово звернувся з цим само проханням до голови ТВК. У відповідь його проінформували, що рішення П-12-4, а також виборча явка, були

опубліковані на інформаційному стенді. Р., секретар ТВК, згодом повідомив прокуророві, що й протокол засідань також був опублікований, там само; натомість заявник повідомив, що керівництво ТВК проігнорувало його вимоги про надання інформації.

Того ж дня о 20.00 год. заявнику не дозволили увійти до будівлі ТВК з метою відвідати її засідання. Але достеменно невідомо, чи відбулося насправді засідання комісії того дня.

5 листопада 2004 р. заявник знов поскаржився голові ТВК про ненадання йому зазначеної інформації, і повторив свою вимогу про надання йому протоколів засідань комісії (31 жовтня і 1 листопада). 10 листопада 2004 р. ТВК ухвалила рішення не розглядати вимоги заявника.

21 листопада 2004 р., під час другого туру президентських виборів, заявник вимагав від ТВК надати йому копію рішення №1-116 від 17 листопада, яке дозволяло міліції бути присутніми на виборчих дільницях. Згідно тверджень заявника, комісія проігнорувала його вимоги; в письмовій формі він не звертався до ТВК.

Того ж вечора, комісія вирішила не дозволяти заявникові відвідувати її засідання; згідно його тверджень, рішення було ухвалене після того, як він спитав Б., голову комісії, на якій законній підставі вона прийняла одне з рішень, а також, за даними спостерігача Ко., спитав, що за документи лежали на столі, під столом та у шафах. Згодом заявник намагався увійти до приміщення ТВК, але був затриманий З., членом комісії. Бі., журналістка була свідком цього затримання.

20 грудня 2004 р. у Суворовському районному суді м. Херсона, заявник порушив кримінальну справу, звинувачуючи ТВК у відмові надати йому протоколи рішень та відвідувати засідання. Він наголошував, що діє згідно статті 31-А Цивільного процесуального кодексу України, про подання скарг на протиправні постанови та рішення держслужбовців.

3 травня 2005 р. суд постановив завершити справу, оскільки, по-перше, на момент подання заявником скарги до суду, вибори вже завершилися, по-друге, скаргу було подано після 2 грудня 2004 р., по-третє, дана скарга мала бути розглянута згідно іншої статті

Цивільного процесуального кодексу (30-Б). 17 травня 2005 р. Херсонський районний апеляційний суд залишив ухвалене рішення без змін. 30 травня 2005 р. заявник отримав копію даних судових рішень.

За свідченням заявника, протягом 2005 р. він отримував погрози від невідомих осіб, і вимагав від міліції забезпечити йому охорону.

15 травня 2006 р. Комсомольська районна прокуратура відхилила вимогу заявника про порушення кримінальної справи проти членів ТВК, які обмежували законні дії журналістів. Прокурор допитав Р., секретаря комісії, який відповів, що вся інформація, про яку звертався заявник, була опублікована на інформаційному стенді, у день засідання чи наступного дня, а також, що закони про президентські вибори не передбачали розголошення інформації про детальні результати на кожній дільниці, і насамкінець про те, що заявник робив гучні ремарки про «неправильні рішення комісії», і ходив біля приміщення ТВК, заважаючи її нормальній роботі. Останнє твердження було повторене і Б., головою ТВК., К. і З., іншими членами комісії.

25 вересня 2006 р. Вищий Адміністративний Суд України відхилив апеляції заявника, оскільки стаття 30-Б Кримінального процесуального кодексу не передбачала подання апеляцій проти судових рішень, пов'язаних із виборами.

21 листопада 2005 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою, по-перше, на суди, які відмовились розглядати його скарги на членів ТВК, по-друге, на саму комісію, яка відмовилась йому надати інформацію та заборонила йому відвідувати її засідання, по-третє, на надмірну тривалість відповідних судових процесів, по-четверте, на відмову суду розглядати його зазначені вище скарги щодо погроз, по-п'яте, на нездатність Комісара Верховної Ради з прав людини захистити його права.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6 (1) Конвенції, відхиливши решту скарг заявника як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику, упродовж трьох

місяців з дати набуття рішенням статусу офіційного 3 600 євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ЮР'ЄВА ТА ЮР'ЄВ проти України» від 31 липня 2012 р. (заява № 3431/03)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF YURYEVA and YURIEV v. UKRAINE of 31 July 2012 (Application no. 3431/03)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявниками у справі виступили двоє громадян Російської Федерації – Ольга Львовна Юр'єва (далі – перший заявник) та її син Денис Володимирович Юр'єв (далі – другий заявник).

У 1988 р. заявники та гр. Й., колишній чоловік першого заявника та батько другого заявника переїхали з Томська (РСФРР) до Севастополя (УРСР).

У 1995 р. гр. Й. зі своїм підприємством, проектувальною компанією М., підписали угоду про те, що Й. буде забезпечений двокімнатною квартирою, після сплати 5 тис. доларів. Згодом заявники та Й. переїхали до квартири, і на 29 березня 1996 р. були всі там зареєстровані.

Між квітнем 1996 р. та вереснем 1997 р. обоє заявників повернулися до Томська, оскільки другий заявник прагнув здобути там вищу освіту. Невідомо, чи були заявники в Севастополі між квітнем 1996 р. та липнем 2000 р. У червні 1999 р. перший заявник та Й. розірвали свій шлюб.

У липні 2000 р. перший заявник повернулася до Севастополя, але Й. не дозволив їй увійти до квартири. З того часу й до грудня 2004 р. вона періодично жила на вулиці, не маючи власного помешкання, і працюючи покоївкою чи сторожем в офісах (де також спала вночі). З липня 2001 р. до травня 2003 р. вона мешкала

в гуртожитку, разом з другим заявником, який повернувся до Севастополя.

У серпні 2000 р. заявники подали позов у Гагарінський районний суд м. Севастополя (далі – районний суд), намагаючись змусити Й. не відмовляти їм у їхньому праві на квартиру і вимагаючи відшкодування моральної та матеріальної шкоди.

28 серпня 2000 р. Й. подав власний позов, наголошуючи, що заявники втратили право на квартиру, що вони не мешкали у Севастополі з квітня 1996 р., і що він розлучився з першим заявником 1999 р. Він також вимагав від районного суду дізнатися у російської влади, чи були заявники зареєстровані у Томську.

6 вересня 2000 р. районний суд, поєднавши два позови у єдину справу, скерував кілька запитів до установ м. Томська, і попросив міський суд Томська допитати кількох свідків. У відповідь, Міністерство юстиції Російської Федерації наголосило, що згідно Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 р., подібні запити передавалися через головних офіційних осіб та установи; тоді у лютому 2001 р. суд передав свій запит до Міністерства юстиції України, і через міністерство отримав від російської влади необхідну інформацію, до вересня 2001 р.

З вересня 2000 р. до лютого 2002 р. у районному суді слухань з даної справи не відбувалося, у тому числі через зміни сторонами своїх вимог.

З жовтня 2000 р. до 11 березня 2005 р. заявники безуспішно вимагали від суду розглянути питання про можливий поділ майна.

30 січня 2001 р. перший заявник склала новий позов до районного суду, проти Й., підприємства М., а також служби судових приставів Ленінського району м. Севастополя, наголосивши на своє право на квартиру, оскільки вона була у шлюбі з Й. під час придбання ним цієї квартири. 29 травня 2001 р. другий заявник приєднався до даного позову.

З лютого 2002 р. до березня 2003 р. відбулося 4 слухання, а 19 слухань були скасовані чи перенесені через відсутність заявників чи зайнятість судді у інших справах.

20 вересня 2002 р. районний суд постановив, що квартира належала підприємству М., оскільки Й. не сплатив необхідну суму грошей, відповідно, у першого заявника не було ніяких прав на квартиру (як згодом особисто Й. повідомив судові, лише 2,2 тис. доларів з 5 тисяч), крім того, судові пристави не чинили ніяких дій щодо даного помешкання.

З грудня 2004 р. до березня 2005 р. заявники знову мешкали у Томську, разом з батьком першого заявника. У березні 2005 р. перший заявник повернулася до Севастополя, і до березня 2006 р. мешкала у гуртожитку та підсобному приміщенні школи, де вона працювала. Згодом вона знов повернулася до Томська.

З березня 2002 р. до квітня 2006 р. заявники кілька разів (безуспішно) вимагали відокремити їх позов від позову Й., оскільки, на їхню думку, окремо вони б розглядалися швидше. 7 червня 2005 р. Й. вимагав перенести слухання через свою відсутність, у серпні того ж року заявники вимагали відкласти слухання до жовтня.

12 лютого 2004 р. Апеляційний суд м. Севастополя залишив ухвалене районним судом рішення від 20 вересня 2002 р. без змін. Того ж дня Й. повідомив судові, що гроші за квартиру сплачував його батько.

На період з жовтня 2005 р. до квітня 2006 р. були заплановані 8 слухань, лише 4 з яких відбулися, інші були перенесені.

5 квітня 2006 р. районний суд вирішив справу проти заявників, причому за їхньої відсутності. Суд вирішив, що Й. уклав договір з підприємством, але разом зі своїми батьками, а не з заявниками, що з квітня 1997 р. до червня 1999 р. другий заявник навчався у Томську, а перший заявник працювала там з вересня 1996 р. до квітня 2000 р. Суд також постановив, що заявники не мали серйозних причин не мешкати у своїй квартирі протягом більш ніж півроку, і, відповідно, втратили право на своє помешкання. Кілька апеляцій заявників були відхилені або залишені нерозглянутими.

14 січня 2003 р. заявники звернулись до Європейського суду з прав людини зі скаргою, по-перше, на несправедливе затягування судового процесу, по-друге, на позбавлення, частково через дане

затягування, їх права на помешкання, по-третє, на несправедливі рішення суддів.

Рішення суду

Суд за частиною пунктів одностайно, а за частиною пунктів б голосами проти 1, визнав порушення положень ст. 6 (1) Конвенції, відхиливши решту скарг заявників як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявникам упродовж трьох місяців з дати набрання цим рішенням статусу офіційного 3 056 євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ТІТАРЕНКО проти України» від 20 вересня 2012 р. (Остаточне рішення від 20 грудня 2012 р., заява № 31720/02)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF TITARENKO v. UKRAINE of 20 September 2012 (FINAL of 20/12/2012, Application no. 31720/02)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 6 (1) і (3) «Право на справедливий суд»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі є П. Є. Тітаренко, 1962 р. н., мешканець м. Дебальцеве.

24 червня 1996 р. під час спроби затримання заявника та іншого співобвинуваченого, які підозрювалися у пограбуванні, було вбито одного працівника міліції, ще двоє зазнали тяжких тілесних ушкоджень. Злочинці втекли. Того ж дня прокуратура Артемівського району Донецької області (далі – районна прокуратура) порушила кримінальну справу за фактом вбивства та замаху на вбивство працівників міліції під час виконання ними своїх службових обов'язків.

9 березня 2000 р. на підставі міжнародного ордеру на арешт заявника було затримано на території Греції, а 9 серпня 2000 р.

його було екстрадовано до України. Після прибуття до України заявника доставили до ІТТ Донецького міського управління ГУ МВС Донецької області, де 10 серпня 2000 р. під час співбесіди з працівниками міліції, яку було проведено поза рамками кримінальної справи щодо заявника, останній зізнався у вчиненні злочину.

11 серпня 2000 р. у присутності свого захисника заявник підтвердив свої показання. 29 серпня 2000 р. заявник (за його згодою) був допитаний за відсутності захисника.

Пізніше заявника утримували у ряді інших установ для попереднього ув'язнення, включаючи Донецький слідчий ізолятор та ІТТ Дебальцевського міського відділу ГУ МВС Донецької області, на умови тримання в якому він скаржився.

Судові засідання Дебальцевського міського суду Донецької області щодо справи заявника розпочалися 19 вересня 2001 р. В ході засідань заявника тримали у металевій «клітці».

Заявник неодноразово подавав скарги щодо звільнення, жорстокого поводження з ним працівниками міліції, дозволу на побачення з родичами, а також щодо умов тримання у вищевказаних установах попереднього тримання. Прокуратура м. Донецьк та прокуратура Донецької області перевірили скарги заявника та відмовили в їх задоволенні.

6 квітня 2004 р. апеляційний суд Донецької області (далі – апеляційний суд) визнав заявника винним та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років. Верховний Суд України залишив це рішення без змін.

До Європейського суду заявник скаржився за такими статтями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція): ст. 3 – на умови тримання його під вартою у Дебальцевському ІТТ, зокрема, в період між 8 та 15 липня 2002 року та на те, що під час засідань в апеляційному суді він тримався у «клітці» з металевими ґратами; пп. «с» п. 1 ст. 5 – на надмірну тривалість тримання його під вартою протягом судового розгляду справи, а також на те, що судове провадження щодо такого тримання під вартою не відповідало вимогам п. 4 ст. 5; п. 1 та пп. «с» п. 3 ст. 6 та ст. 13 – на те, що йому не було надано захисника негайно після його затримання та що протягом п'ятнадцяти днів

доступ до захисника був обмеженим. Також він скаржився на те, що тримання його у «клітці» з металевими ґратами під час судових засідань порушувало його право на захист, а також він не мав ефективних засобів юридичного захисту щодо цього; ст. 8 – на те, що під час тримання його під вартою йому були відмовлені побачення з родичами; ст. 13 – на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо скарг за статтями 3 та 8 Конвенції. Також заявник подав низку інших скарг за статтями 3, 5, 6, 7 та 13 та 34 Конвенції.

Порушення ст. 3 Конвенції Європейським судом було встановлено з огляду на ненадання Урядом спростувань тверджень заявника щодо умов його тримання під вартою в Дебальцевському ІТТ в період між 8 та 15 липня 2002 року.

Скаргу заявника на факт тримання його в металевій «клітці» під час судових засідань Європейським судом було визнано неприйнятною, у зв'язку з тим, що було встановлено, що такий запобіжний захід за обставин цієї справи не був надмірним, та не був таким, що принижує гідність у розумінні статті 3 Конвенції.

Скаргу заявника за пунктом 3 статті 5 Конвенції було визнано не прийнятною, оскільки, не зважаючи на те, що тривалість тримання його під вартою становила більше трьох років, Європейським судом було визнано, що цього вимагала серйозність висунутих проти нього обвинувачень та існував ризик ухилення від правосуддя, що підтверджувалося попередньою поведінкою заявника.

Порушення п. 4 ст. 5 Конвенції було встановлено з огляду на несвоєчасний розгляд державними органами скарг заявника щодо незаконності тримання його під вартою.

Порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції було встановлено у зв'язку з тим, що незважаючи на те, що заявнику відразу було призначено захисника, були проведені допити заявника за його відсутності та не у рамках кримінальної справи.

Скаргу заявника за пунктами 1 і 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з обмеженням його спілкування зі своїм захисником під час судового засідання Європейським судом було визнано не прийнятною, оскільки, враховуючи обставини справи, було

встановлено, що перебування заявника в металевій «клітці» не було перешкодою в спілкуванні з захисником.

Порушення ст. 8 Конвенції було встановлено з огляду на ненадання жодного обґрунтування відмови побачення заявника зі своїми родичами під час тримання його під вартою.

Порушення ст. 13 Конвенції щодо відсутності ефективного засобу юридичного захисту за скаргами заявника на умови тримання його під вартою Європейським судом було встановлено з огляду на недоведення Урядом можливості заявника отримати на практиці ефективний засіб юридичного захисту щодо до його скарг.

Скаргу заявника на відсутність засобів юридичного захисту у зв'язку з втручанням у його право на сімейне життя Європейським судом було визнано не прийнятною, оскільки, не зважаючи на те, що хоча національним законодавством і передбачено право затриманого на побачення з родичами, але не визначено процедуру за допомогою якої можна було б перевірити повноваження слідчого та судді щодо надання або відмови в наданні дозволу на побачення з родичами.

Дослідивши решту скарг заявника в світлі всіх наявних матеріалів та в тій мірі, в якій оскаржувані питання належать до його компетенції, Європейський суд дійшов висновку про відсутність будь-яких ознак порушення прав і свобод, закріплених Конвенцією або протоколами до неї.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 Конвенції щодо умов тримання заявника під вартою у Дебальцевському ІТТ, ст. 5 (4), ст. 6 (1) і (3) щодо допиту заявника за відсутності захисника на початковій стадії кримінального провадження, ст. 8, ст. 13 у поєднанні зі ст. 3 і ст. 8, відхиливши решту скарг заявника як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику, упродовж трьох місяців з дати набрання цим рішенням статусу офіційного 10 тис. євро компенсації за відшкодування моральної шкоди та 1 тис. євро – за судові витрати.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ФЕДОРЧЕНКО ТА ЛОЗЕНКО проти України» від 20 вересня 2012 р. (Остаточне рішення від 20 грудня 2012 р., заява № 387/03)

Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF FEDORCHENKO AND LOZENKO v. UKRAINE of 20 September 2012 (FINAL of 20/12/2012, Application no. 387/03)

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 2 «Право на життя»;

ст. 14 «Заборона дискримінації».

Обставини справи

Заявниками у справі є Юрій Федорченко (перший заявник) та Зоя Лозенко (другий заявник), особи ромської національності, 1951 та 1954 р.н., мешканці м. Нові Санжари та Золотоноша відповідно.

Згідно з обставинами справи, 28 жовтня 2001 р. будинок, у якому проживав заявник із родиною, було підпалено, внаслідок чого постраждало шестеро його родичів, четверо з яких померли, у тому числі малолітні діти. За свідченнями заявника, підпал було здійснено працівником міліції гр. І. (який до цього неодноразово вимагав у нього хабарі, погрожуючи підпалити будинок, оскільки вважав, що родина заявника здійснює торгівлю наркотичними засобами) і двома іншими особами.

За фактами вбивства та підпалу прокуратурою Кременчуцького району Полтавської області та прокуратурою Полтавської області було порушено кримінальні справи. При цьому у зв'язку з твердженнями заявника про причетність гр. І. до зазначених подій, УМВС України в Полтавській області було проведено службову перевірку, результати якої не підтвердили свідчення заявника.

14 листопада 2001 р. у вчиненні умисного вбивства та умисного знищення чужого майна шляхом підпалу було пред'явлено обвинувачення гр. Н. Крім того, було порушено кримінальні справи щонайменше проти шести осіб у зв'язку з трьома епізодами підпалу, що мали місце 28 жовтня 2001 р. У квітні 2002 р. матеріали кримінальної справи щодо шести осіб були

виділені в окреме провадження у зв'язку з розшуком цих осіб та у подальшому зупинені.

11 грудня 2002 року апеляційний суд Полтавської області повернув кримінальну справу щодо гр. Н. до прокуратури Полтавської області на додаткове розслідування у зв'язку з численними недоліками досудового слідства, вказавши, які процесуальні дії мають бути вчинені, зокрема для встановлення причетності майора міліції І. до подій. У цій ухвалі також зазначалось, що певна особа планувала знищити три будинки, в яких проживали сім'ї ромської національності, шляхом підпалу. Як стверджували заявники, під час судового засідання один з обвинувачених виголошував расистські виловлювання.

16 червня 2003 р. прокуратура м. Кременчука відмовила в порушенні кримінальної справи щодо майора міліції І., зазначивши, без жодної деталізації, що в результаті проведеної додаткової перевірки було встановлено, що майор міліції І. не був причетний до підпалу будинку заявника.

22 червня 2005 р. кримінальну справу щодо гр. Н. було закрито у зв'язку з його смертю.

4 грудня 2008 р. прокуратура Кременчуцького району скасувала постанову про зупинення провадження у справі щодо шести осіб у зв'язку з їх розшуком. На час винесення рішення Європейським судом з прав людини інформація про подальше провадження у цій справі була відсутня.

До Європейського суду заявники скаржились за такими статтями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція): ст. 2 – на те, що їхні родичі загинули внаслідок підпалу будинку, який мав місце за безпосередньої причетності майора міліції І., та що державними органами не було проведено ретельного та ефективного розслідування щодо цього; ст. 14 у поєднанні зі ст. 2 Конвенції в її процесуальному аспекті – на расистські мотиви вчиненого злочину. Заявники також скаржились за іншими статтями Конвенції

Порушення процесуального аспекту ст. 2 Конвенції було констатовано у зв'язку з тим, що розслідування обставин загибелі родичів заявників було неефективним, оскільки:

– з матеріалів, наданих Урядом, не зрозуміло, які саме слідчі дії були проведені в ході розслідування справи та чи було виконано вказівки апеляційного суду Полтавської області при поверненні справи на додаткове розслідування;

– з 2004 року жодного з шести підозрюваних у причетності до підпалу не було розшукано, і немає жодних доказів того, що з цією метою були вжиті будь-які заходи;

– при встановленні причетності майора міліції І. до подій органи прокуратури просто посилались на висновки службової перевірки, а стосовно зазначеної в постанові від 16 червня 2003 року додаткової перевірки не було наведено жодних деталей щодо того, що саме було зроблено.

Відсутність порушення матеріального аспекту ст. 2 Конвенції було констатовано у зв'язку з неможливістю встановити «поза розумним сумнівом» приченість майора міліції І. до підпалу будинку, що спричинив загибель родичів заявників, оскільки наявних у Європейського суду доказів щодо цього недостатньо, а ефективного розслідування відповідних подій на національному рівні проведено не було.

Порушення ст. 14 у поєднанні з ст. 2 Конвенції в її процесуальному аспекті було констатовано Європейським судом у зв'язку з непроведенням державними органами розслідування можливих расистських мотивів вчиненого щодо родини заявників злочину.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 2 Конвенції (щодо процесуального та морального аспектів), ст. 14 у поєднанні зі ст. 2 (щодо процесуального аспекту), відхиливши решту скарг як необґрунтовані, а також зобов'язав Україну виплатити заявниці, упродовж трьох місяців з дати набрання цим рішенням статусу офіційного 20 тис. євро компенсації за відшкодування моральної шкоди та Європейському центру з прав ромів, що представляв інтереси заявників у Суді, – 8 тис. євро компенсації за судові витрати.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Суд Румунії ухвалив рішення про відновлення Т. Бесеску на посаді президента

Romania court rules to reinstate President Basescu (EUobserver.com, 21.08.12)

21 серпня 2012 р. Конституційний Суд Румунії ухвалив рішення проти проведення 29 липня 2012 р. референдуму щодо звільнення з посади президента Траяна Бесеску. Шістьма голосами проти трьох судді проголосували за відновлення відстороненого президента на посаді і визнання недійсною заяви, зробленої його головним суперником, прем'єр-міністром Віктором Понта та його лівоцентристською коаліцією стосовно того, що референдум було проведено з використанням застарілих даних перепису населення.

За різними даними, раніше В. Понта заявляв, що Т. Бесеску може повернутися на свою посаду, якщо принаймні шість суддів визнають референдум недійсним.

Участь у референдумі взяло трохи більше 46% зареєстрованих виборців, при цьому не було досягнуто необхідної межі у 50% плюс один голос. З тих, хто взяв участь у референдумі, 87,52% виборців проголосували за імпічмент президента. При цьому Голова суду суддя Августин Зегрін заявив журналістам про відсутність кворуму на референдумі. Водночас 39-річний В. Понта стверджує, що мінімальний поріг можна було б подолати за умови, якщо б з цього річних виборчих списків було видалено дані про близько 3 млн осіб, які переїхали за кордон або померли.

Тепер Т. Бесеску зможе повернутися в президентське крісло, але наразі він залишається вкрай непопулярним серед населення за його підтримку скорочення зарплат і підвищення податків як попередньої умови з пакету «рятувальних заходів» для отримання 20 млрд євро, що було погоджено з МВФ, ЄС та Світовим банком у травні 2009 р.

У свою чергу, тимчасово виконуючий обов'язки Президента Румунії Крін Антонеску (близький союзник В. Понта) заявив, що поважатиме рішення суду та піде у відставку.

Крім того, Ганс Свобода, лідер соціал-демократів у Європейському Парламенті, привітав рішення суду, стверджуючи,

що воно «поклало край дискусії, яка боляче вдарила по репутації Румунії».

Звіт «трійки» щодо Греції можуть подати після голосування у США

Troika report on Greece may come after US vote (EUobserver.com, 24.09.2012)

Доповіді ЄС і МВФ стосовно того, чи керований борг Греції, схоже, відкладуть до 6 листопада 2012 року, оскільки, на переконання чиновників і дипломатів ЄС, політики прагнуть уникнути будь-яких потрясінь для світової економіки до виборів у США

Так звана «трійка» ЄС – Європейська Комісія, Міжнародний валютний фонд і Європейський центральний банк – незабаром завершать перевірку, за результатами якої буде визначено, чи отримує Греція наступний фінансовий транш у рамках свого порятунку, уникнувши, таким чином, дефолту.

«Трійка» вирішила виділити Греції кредит у 117 млрд євро на «фінансове оздоровлення», але утримує останній внесок у 30 млрд євро та другий у розмірі 130 млрд євро, поки уряд А. Самараса не прискорить реформи.

На доповідь «трійки» іноземних кредиторів Греції очікують у жовтні, можливо, до зустрічі міністрів фінансів єврозони 8 жовтня 2012 р. Проте відмінні точки зору всередині «трійки» стосовно справжніх масштабів проблеми боргу Греції, у поєднанні з політичним тиском, схоже, означатимуть затримку до середини листопада.

На думку одного з високопосадовців ЄС, наразі адміністрації Б. Обама не потрібні жодні події в макроекономічному масштабі, які б вплинули на глобальну економіку. При цьому американські високопосадовці у численних розмовах зі своїми німецькими та європейськими колегами чітко дали зрозуміти, що не бажають жодних несподіванок напередодні передвиборчої кампанії.

Навіть якщо місія завершить свою роботу на місцях у жовтні, вона потребуватиме ще певного часу для подання своїх висновків, акцентуючи увагу на питанні, чи зможе Греція колись зменшити свій борг до прийняттого рівня. Результати проведеного аналізу

мають показати, чи зможуть Афіни зменшити свій борг нижче позначки у 120% від валового внутрішнього продукту до 2020 року, як того вимагає МВФ.

Водночас негативний звіт, наданий «трійкою», може також спричинити відновлення тиску на Грецію, аби змусити її вийти з єдиного валютного простору, що у перспективі матиме руйнівні ланцюгові наслідки для інших європейських країн і світової економіки у цілому.

Отже, інтереси європейських лідерів та США схожі, адже криза державного боргу, що розпочалася у Греції в січні 2010 року, також серйозно дестабілізувала європейські економіки.

Екологічні неурядові організації виступили з критикою діяльності Європейського агентства хімічних речовин щодо виконання Регламенту *REACH*

NGOs denounce 'culture of secrecy' in EU chemicals agency (EurActiv.com, 18.10.2012)

Екологічні неурядові організації (НУО) звинуватили Європейське агентство хімічних речовин (*European Chemical Agency (ECHA)*) у м'якості при забезпеченні дотримання Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1907/2006 про реєстрацію, оцінку, авторизацію і обмеження хімічних речовин та препаратів (*REACH*) (Регламент *REACH*).

Прийнятий у 2006 році Регламент *REACH* вимагає від виробників хімічної продукції зареєструвати близько 100 тис. речовин, що сьогодні перебувають в обігу на ринку, подавши необхідну інформацію про них для попередньої перевірки на предмет їх безпечності й надання подальшого дозволу на їх використання. За результатами перевірки хімічні речовини і препарати, які вважаються такими, що загрожують здоров'ю людини або довкіллю, можуть бути виведені з експлуатації і з часом навіть замінені іншими, менш шкідливими, за умов наявності прийнятних з економічної і технічної точок зору альтернатив. Відтак агентство *ECHA* опублікувало список, до якого увійшли десятки хімікатів, що вважаються особливо небезпечними для здоров'я людини чи довкілля.

Водночас аудит діяльності *ECHA*, розпочатий Європейським екологічним бюро (ЄЕБ) і *ClientEarth*, засвідчив наявність суттєвих

недоліків у застосованих агентством методах реєстрації хімічних речовин. Зокрема, екологічні НУО звинувачують *ЕСНА* у прийнятті до реєстрації неповних даних про хімікати, представлених виробниками хімічної продукції, а також у невикористанні повною мірою своїх повноважень для забезпечення належного заповнення і виправлення реєстраційної документації. Крім того, за інформацією з окремих джерел, агентство *ЕСНА* оточує «ареол секретності» під тиском з боку впливових представників галузі хімічної промисловості, які посилаються на «комерційну таємницю» як превентивний засіб від витоку важливої інформації.

Відповідаючи на звинувачення з боку екологічних НУО, агентство *ЕСНА* стверджує, що отримує десятки тисяч справ для реєстрації, які містять величезний обсяг інформації про десятки сотень речовин та їх вплив на здоров'я людини і довкілля, роблячи зі свого боку все можливе для забезпечення її належної обробки і ретельної оцінки. При цьому представники агентства посилаються на ст. 20 Регламенту, у якій зазначається, що агентство не несе відповідальності за зміст і якість наданої інформації, а вимагає лише належного і вичерпного заповнення відповідних реєстраційних форм.

Варто зазначити, що Регламент *REACH* дійсно забезпечив певні гарантії для виробників хімічної продукції, що дають їм право не оприлюднювати для цілей реєстрації певні види інформації про хімікати, створивши тим самим певне поле для різного роду зловживань і застосування нечесних методів і прийомів.

У зв'язку із ситуацією, що склалася, екологічні НУО чинять дедалі більший тиск на Європейську Комісію із наміром ініціювати процес перегляду окремих положень зазначеного регламенту з метою запобігання аналогічним зловживанням у подальшому.

Проблеми людей з особливими потребами на рівні ЄС: фінансове забезпечення

Disabled people have a right to live in the community (EUobserver.com, 03.12.12)

3 грудня 2012 р. міжнародна спільнота відзначає Міжнародний день людей з особливими потребами. Згідно зі статистичними даними, близько 1,2 млн людей з особливими потребами в Європі продовжують жити у неналежних умовах у

спеціалізованих установах. При цьому структурні фонди ЄС, спрямовані на сприяння соціальній інтеграції та егалітарного регіонального розвитку, витрачаються абсолютно на інші потреби.

Деякі країни Центральної та Східної Європи – такі як Болгарія, Угорщина, Румунія і Словаччина – вклали десятки мільйонів євро у структурні фонди на будівництво та/або реконструкцію установ тривалого перебування для людей з особливими потребами замість підтримки інших альтернатив, які захищають права людини і є більш економічно ефективними. За різними оцінками, у Румунії 29 млн євро зі структурних фондів, виділених на період 2007-2013 рр., витрачено на розширення або ремонт 39 існуючих профільних інституцій. У свою чергу у Словаччині за період 2008-2010 рр. більше 185 млн євро зі структурних фондів було вкладено в ремонт або будівництво 130 установ, загальна кількість мешканців яких становить 50 осіб. Болгарський уряд ухвалив рішення інвестувати кошти зі структурних фондів у будівництво 149 подібних інституцій. В Угорщині наявність подібних структурних фондів надасть можливість почати будувати нові установи для людей з особливими потребами, починаючи з 2013 року.

Нинішня ситуація щодо перебування зазначеної категорії осіб у спеціалізованих установах свідчить про те, що такі особи є здебільшого безправними, ізольованими, позбавленими можливостей реалізувати навіть такі свої основні права, як право на освіту, працевлаштування та право жити в суспільстві як рівноправні громадяни. Відсутність опалення, неналежне харчування, брак одягу, антисанітарія, жорстоке поводження й експлуатація і практично абсолютна відсутність реабілітаційних або терапевтичних заходів – це лише деякі з проблем, що мають місце у подібних установах.

Відтак ЄС зобов'язаний спрямувати всі зусилля на негайне виправлення ситуації, пов'язаної з не виправданим зловживанням структурними фондами, оскільки їх нецільове використання є порушенням законодавства ЄС і становить непряму дискримінацію. Адже держави – члени ЄС мають юридичне зобов'язання забезпечувати дотримання відповідних стандартів життя згідно з положеннями Хартії основних прав Європейського Союзу,

Конвенції ООН про права інвалідів, а також Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Життя в суспільстві означає, що люди з особливими потребами можуть жити і брати участь у житті і діяльності суспільства як рівноправні громадяни з рівними правами і можливостями, при цьому необхідно робити акцент на індивідуальному підході і виборі, а також забезпеченні доступу для людей з особливими потребами до відповідних послуг. Сьогодні у ряді країн Центральної та Східної Європи можна спостерігати яскраві приклади існування т.зв. інклюзивних громад, функціонування яких забезпечується громадськими організаціями, що спрямовують свої зусилля на підтримку належного рівня життя і зайнятості, інклюзивної освіти і надомних послуг для людей з особливими потребами. Проте у підтриманні цих ініціатив на національному рівні бракує фінансової підтримки.

Відтак ЄС має спрямувати всі необхідні для цього зусилля на забезпечення жорсткого контролю за належним інвестуванням коштів структурних фондів у послуги, що надаються громадськими організаціями для людей з особливими потребами, адже, будучи донором структурних фондів, ЄС несе відповідальність за те, щоб держава-член – одержувач коштів сприяла соціальній інтеграції зазначеної категорії населення.

ЄС очікує «рішучих дій» від України

EU expects 'determined action' from Ukraine (EurActiv.com, 11.12.2012)

10 грудня 2012 року міністри закордонних справ держав – членів ЄС прийняли до розгляду довгий текст документу, який врегульовує відносини між ЄС і Україною, залишаючи відкритими варіанти для проведення двостороннього саміту і підписання Угоди про асоціацію у 2013 році за умови, що ЄС побачить «рішучі дії» з боку України у ряді сфер, у тому числі «прогрес у вирішенні проблеми вибіркового правосуддя».

Як відомо, у грудні 2011 року на саміті Україна-ЄС не було досягнуто згоди щодо Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом, переважно через ув'язнення колишнього Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, яке Брюссель вважає політично вмотивованим. Наразі п'ятирічні переговори щодо Угоди про

асоціацію майже завершено, але лідери держав – членів ЄС дали Україні зрозуміти, що Угоду не буде підписано, доки не відбудеться позитивних зрушень у «якості демократії і верховенства права» в Україні.

Міністри закордонних справ держав – членів ЄС переконані, що майбутнє відносин України з Євросоюзом залежатиме від її прогресу за трьома основними напрямками: відповідність парламентських виборів 2012 року міжнародним стандартам; прогрес у вирішенні проблеми вибіркового правосуддя і запобігання її повторному виникненню; а також здійснення реформ, визначених у спільно погодженому порядку денному Угоди про асоціацію.

Що стосується парламентських виборів, які відбулися 28 жовтня 2012 року, міністри відзначити, що опитування показали змішану картину з низкою недоліків, які являють собою погіршення в ряді областей у порівнянні з раніше досягнутими стандартами. Таке бачення, очевидно, контрастує з думкою української політичної влади.

Костянтин Єлісєєв, український посол у Брюсселі, заявив минулого місяця, що його країна «пройшла тест» на жовтневих парламентських виборах 2012 року. Водночас він визнав, що не все було ідеально на виборах, але, на його думку, Європейський Союз має розглядати їх як справедливі, оскільки їхні результати у значній мірі збіглися із результатами попередніх опитувань громадської думки. Свідченням вільного вибору людей стало те, що до парламенту змогли потрапити дві нові політичні сили.

Проте ЄС поки не дав своєї остаточної оцінки виборів, а профільні міністри підкреслюють, що очікують на заключну доповідь спеціалізованого органу ОБСЄ та спостерігатимуть за тим, як Україна зможе усунути зазначені недоліки.

На саміті ЄС обговорювалося майбутнє єврозони та створення Європейського банківського союзу

EU summit deal aims for full «banking union» in 2014 (EurActiv.com, 22.10.2012)

EU summit on the eurozone's future (EurActiv.com, 13.12.2012)

Лідерам держав – членів ЄС вдалося узгодити плани щодо завершення створення Європейського банківського союзу до січня

2014 року, що має відбутися після загальних виборів у Німеччині. Таке рішення стало своєрідною поступкою для канцлера Німеччини А. Меркель, яка у питанні створення і запровадження нової системи нагляду за єврозоною обстоює точку зору «"якість" понад „швидкість”».

Лідерам ЄС довелося докладати величезних зусиль, аби досягти певного прогресу у розробці і впровадженні єдиного механізму банківського контролю за зоною обігу євро як першої з трьох засад майбутнього банківського союзу; вони погодилися, що запровадження нового механізму розпочнеться наступного року, а працює новий інструмент, «ймовірно», впродовж 2013 року. Угода, досягнення якої було проголошено після 10-годинних переговорів у Брюсселі, підтвердила основну мету – погодити правові рамки до 1 січня 2013 року.

Як зазначили високопосадовці ЄС та Франції, близько 6 тис. банків, які працюють у зоні єдиної валюти, до 2014 р. мають поступово перейти під контроль Європейського центрального банку (ЄЦБ), починаючи з банків, що отримують державну підтримку, а згодом – під контроль більш масштабних транскордонних інституцій. Більшість повноважень щодо поточного нагляду буде делеговано національним органам. Водночас досягнута угода стала фактичною поразкою міністра фінансів Німеччини В. Шойбле, зусилля якого були спрямовані на відкладення і обмеження сфери європейського банківського нагляду, оскільки Німеччина не бажає передавати свої «політично чутливі» заощадження та кооперативні банки (*Sparkassen*) під зовнішній нагляд.

Створення ефективного банківського союзу, першим кроком на шляху до якого стала досягнута угода, розглядається Міжнародним валютним фондом та провідними економістами як ключовий компонент виходу єврозони з трирічної кризи. При цьому ключовою залишається ідея, що у майбутньому банки, які намагаються «залишатися на плаву» у країнах, уражених кризою, таких як Іспанія, можуть бути рекапіталізовані безпосередньо за рахунок «рятивних» фондів ЄС. Водночас Німеччина в особі А. Меркель наполягала (та досягла у цьому успіху), щоб рекапіталізація не проводилася до повного впровадження

наглядової системи, а це матиме місце, ймовірно, після загальних виборів у Німеччині у вересні 2013 р.

Стосовно двох інших засад банківського союзу – відродження банківської системи та гарантійних схем для депозитів – лідери ЄС відзначили намір Комісії запропонувати механізм єдиного рішення для держав – учасниць механізму спільного нагляду, як тільки буде ухвалено її пропозиції до директиви про відродження і вирішення пов'язаних із цим проблем. Обговорювалася також необхідність «рівного ставлення і представництва у механізмі спільного нагляду як держав – членів єврозони, так і тих, що до цієї зони не входять». Проте залишилося невирішеним питання, яким буде представництво країн, що не входять до зони євро (наприклад, Польща), оскільки ЄЦБ наразі відповідальний лише за країни – члени єврозони.

Наступними етапами у цьому процесі європейські аналітики-економісти бачать, зокрема такі:

– у середині 2014 р. буде введено в дію єдину рамкову структуру нагляду (раніше цей етап було заплановано на середину 2013 р.);

– у 2015 р. очікується початок функціонування Європейського банківського союзу (попередньо планувалося на 1 січня 2014 р.);

– на 2014, 2015 та 2016 рр. заплановано можливість проведення переговорів щодо перегляду Договорів ЄС (але у будь-якому разі – після виборів до ЄП у травні 2014 р.).

З метою надання можливості Економічному і монетарному союзу для забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності у глобальному контексті та належного рівня зайнятості в ЄС, зокрема у євроні, необхідно переглянути у майбутньому ряд інших важливих питань, пов'язаних із координацією економічних політик та економіко-політичних стратегій держав зони євро, включаючи заходи щодо сприяння поглибленню спільного ринку і захисту його цілісності. З цією метою Голова Європейської Ради, у тісному співробітництві з Головою Європейської Комісії та після консультацій з державами-членами, за підсумками засідання Європейської Ради 13-14 грудня 2012 р., представить до червневого засідання Європейського Ради 2013 р. можливі заходи з таких питань:

- координація національних реформ;
- соціальний вимір Економічного і монетарного союзу, включаючи соціальний діалог;
- реалістичність і модальність взаємоузгоджених договорів щодо конкурентоспроможності і зростання;
- механізми солідарності, що можуть розширити зусилля держав-членів, що увійшли у договірні відносини з питань конкурентоспроможності і зростання.

Науково-практичне видання

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Випуск 27-28

*За загальною редакцією В. О. Зайчука,
Керівника Апарату Верховної Ради України,
академіка НАПН України*

Випуск підготували:

Копиленко О. Л. (керівник), Зайчук О. В.,
Санченко А. Є., Горькавий С. С., Михайлюк Г. О.,
Коптева О. О., Тупчій А. В.

Відповідальний за випуск

Ворошилова І.В.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 5,18. Обл.-вид. арк. 6,31.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.